

Analýza volebných programov politických strán v oblasti odpadového hospodárstva

Jozef Hajko, Peter Goliaš

Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy (INEKO)

február 2020

Analýzu sme vypracovali na podnet a vďaka finančnej podpore organizácie zodpovednosti výrobcov (OZV) ENVI – PAK.

Zhrnutie

Téma komunálneho odpadu je významnou súčasťou politik v oblasti životného prostredia, ktorá dôsledkom globálnej zmeny podnebia získava stále vyššiu prioritu. Odráža sa to v programe novej Európskej komisie a postojoch Európskeho parlamentu. Slovensko na tento vývoj reaguje a vo viacerých koncepčných materiáloch a zákonoch sa prihlásilo k sprísňovaniu ekologickej politiky, vrátane oblasti odpadového hospodárstva.

Plnenie náročných cieľov Slovenska v odpadovom hospodárstve nastavených na nasledujúcich 15 rokov si vyžiada náklady v stovkách miliónov, možno až miliardách eur. Dôležité je, aby sa s vyčlenenými prostriedkami nakladalo transparentne a efektívne, aby sa využívali nástroje v zhode s princípom hodnoty za peniaze. Rovnako je dôležité, aby konkrétne opatrenia získali dostatočnú podporu verejnosti, pretože náklady budú v konečnom dôsledku znášať občania.

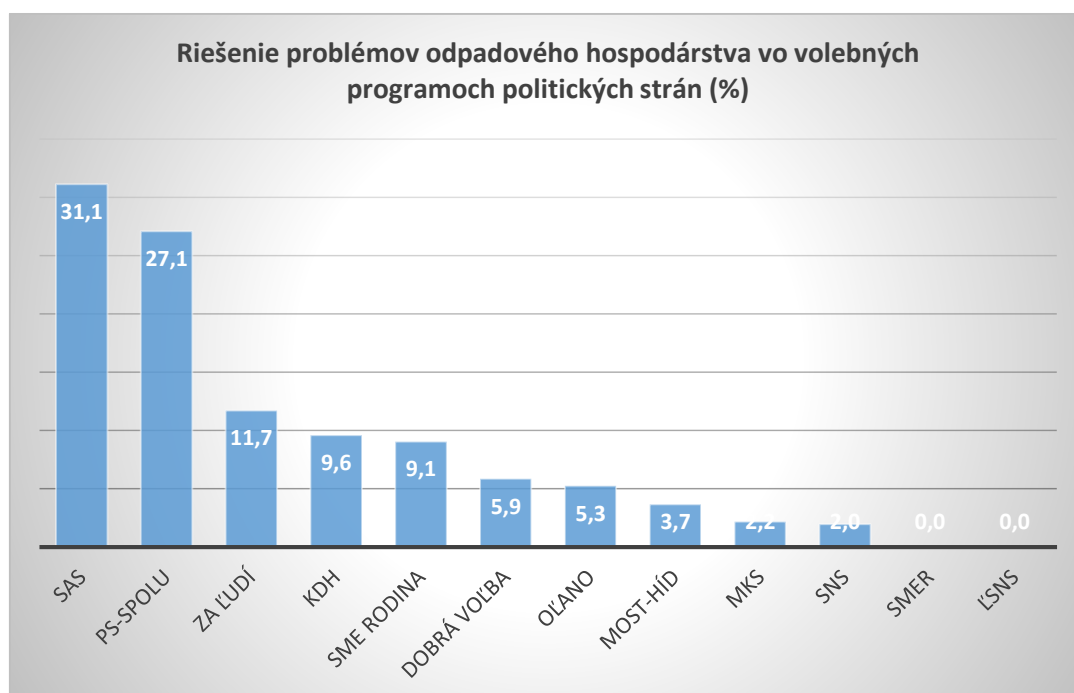
V predvolebnom období sme sa zaujímali o to, ako politické strany oslovujú občanov vo svojich programoch. Skúmali sme, akú pozornosť venujú problematike odpadového hospodárstva. Na základe tohto posudzovania sa dá predpokladať, ako sa pretavia ich zámery do programu novej, povolebnej vlády.

Analýza INEKO zahrnuje 12 politických strán, ktoré v predvolebných prieskumoch počas januára 2020 zaznamenávali očakávaný volebný výsledok nad 3 % hlasov. Analyzovali sme volebné programy, ktoré strany zverejnili najneskôr do 10. februára 2020.

Na vyhodnotenie programov sme zostavili prioritizovaný zoznam 13 významných problémov. Pri jeho zostavovaní sme zohľadnili aktuálny stav v odpadovom hospodárstve, perspektívu jeho vývoja v zmysle záväzkov, ktoré si Slovensko nastavilo vo vlastných koncepčných materiáloch a zákonoch, a napokon perspektívu vývoja odpadového hospodárstva v Európskej únii, ktorá sprísňuje ekologickejšiu politiku a nastavuje dlhodobé ciele pre členské štáty. Najpozornejšie sme sa zamerali na okruhy, kde sa bude pracovať s najväčšími objemami prostriedkov, pretože nás zaujíma efektívnosť a transparentnosť ich využitia.

Na základe analýzy a porovnania volebných programov sa na prvom mieste umiestnila strana Sloboda a solidarita, pomerne tesne nasledovaná koalíciou Progresívne Slovensko / Spolu – občianska demokracia. Ostatné strany za nimi zaostávajú. Smer – sociálna demokracia a Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko nezverejnili volebné programy, a tak ostali nehodnotené s nulovým výsledkom.

Graf: Hodnotenie programov politických strán v oblasti odpadového hospodárstva

Zdroj: INEKO

Napriek výnimočnej pozícii prvých dvoch strán sa pri návrhoch riešení problémov odpadového hospodárstva ani jedna z nich nedostala nad tretinu celkového intervalu 0 až 100 %. Sedem strán nedosiahlo ani jednu desatinu intervalu. Je to spôsobené najmä tým, že problematike venujú nízku pozornosť a ostávajú často iba pri deklaráciách. Na druhej strane treba uznať, že odpadové hospodárstvo je špecifická téma, čo limituje priestor na jej rozpracovanie vo volebných programoch.

Analýza volebných programov

Ako východisko pri zostavovaní súboru konkrétnych problémov, podľa ktorých sa hodnotili volebné programy politických strán, sme použili posúdenie aktuálneho stavu v odpadovom hospodárstve na Slovensku, perspektívu jeho vývoja v zmysle záväzkov, ktoré si Slovensko nastavilo vo vlastných koncepčných materiáloch a zákonoch, a napokon perspektívu vývoja odpadového hospodárstva v EÚ, ktorá sprísňuje ekologickú politiku a nastavuje dlhodobé ciele pre členské štáty. Najpozornejšie sme sa zamerali na okruhy, kde sa bude pracovať s najväčšími objemami prostriedkov, pretože nás zaujíma efektívnosť a transparentnosť ich využitia.

Na základe toho sme vytvorili zoznam problémov, podľa ktorých sa posudzovali politické strany. V nasledujúcom zozname sú tieto problémy zoradené podľa priority.

Problémy odpadového hospodárstva na Slovensku podľa INEKO (čo by mali sledovať politické strany vo volebných programoch)

1. Na plnenie cieľov SR v odpadovom hospodárstve (zvýšenie miery recyklovania komunálnych odpadov a odpadov z obalov, znižovanie podielu skládkovania) predložiť systémové riešenia založené na efektívnosti a transparentnosti.
2. Skvalitniť a spružniť reguláciu odvetvia odpadového hospodárstva; ak súčasná regulácia nevyhovuje, navrhnuť účinnejšiu.
3. Prijímať také opatrenia pri maximalizovaní dosahovania cieľov zberu a zhodnocovania odpadov, ktoré na základe analýz najefektívnejším spôsobom vedú k výsledku (pri zbere triedených zložiek, zbere plastových fliaš a plechoviek, vytriedňovaní biologicky rozložiteľného odpadu, pri spracúvaní kuchynského odpadu).
4. Efektívne využívať kapacity na dotriedňovanie netriedeného komunálneho odpadu a likvidovanie nerecyklovateľných odpadov (spaľovne, cementárne); budovanie nových kapacít podporovať iba pri rešpektovaní cieľov v celom sektore životného prostredia, na základe transparentných procesov a pri zohľadnení ich budúcej efektívnosti.
5. Účinnými nástrojmi podporovať ďalšie triedenie a zhodnocovanie komunálneho odpadu nezaradeného do systému triedeného zberu, motivovať obce minimalizovať ukladanie odpadov na skládky.
6. Posilňovať nástroje na predchádzanie vzniku odpadu a zintenzívnenie triedenia odpadu (napríklad množstevný zber, t.j. platenie za množstvo zmesového odpadu); vyberať také, ktoré prinášajú najvyššiu efektívnosť.
7. Zefektívniť a stransparentniť podporné a dotačné schémy v odpadovom hospodárstve (napríklad z Environmentálneho fondu, zo štrukturálnych fondov EÚ), posudzovať efektívnosť využívania vynaložených prostriedkov pred ich udelením a vyhodnocovať ich reálne dopady po ich využití.
8. Využívať opatrenia v systéme daní a poplatkov, ktoré budú motivovať výrobcov znižovať produkciu odpadov a uvádzať na trh výrobky s nízkou ekologickou záťažou.
9. Pri prijímaní nových zákonov v odpadovom hospodárstve zohľadňovať princíp hodnoty za peniaze, dbať na ich precíznosť (pred prijatím používať modelovanie zabraňujúce potrebe častých vynútených zmien, pozornejšie sledovať európsku legislatívu), aby bolo legislatívne prostredia stabilnejšie; to isté uplatňovať pri investíciách.
10. Predchádzať vytváraniu nelegálnych skládok odpadov rozširovaním dostupnosti legálneho zberu odpadov a uplatňovaním účinných sankcií za porušovanie zákona; efektívnym spôsobom likvidovať existujúce nelegálne skládky.
11. Presadzovať účinné opatrenia na zvyšovanie informovanosti obyvateľov o potrebe efektívneho nakladania s odpadmi, vrátane predchádzania ich vzniku; s týmto úmyslom vnieť do školských osnov environmentálnu výchovu.
12. Aktívne vstupovať do tvorby environmentálnej politiky Európskej únie, predkladať riešenia rešpektujúce možnosti a potreby Slovenskej republiky.
13. Presadzovať efektívne rozdeľovanie zdrojov z Európskej únie, aby prispievali k reálnemu pokroku v obehovej ekonomike a odpadovom hospodárstve v Slovenskej republike.

Do analýzy sme zaradili politické subjekty, ktoré v predvolebných prieskumoch počas januára 2020 zaznamenávali očakávaný volebný výsledok nad 3 % hlasov:

- Dobrá voľba,

- Kotlebovci - Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS),
- Kresťanskodemokratické hnutie (KDH),
- Maďarská komunitná spolupatričnosť,
- Most – Híd
- Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti, Nova, Kresťanská únia, Zmena zdola (OĽaNO),
- Progresívne Slovensko / Spolu – občianska demokracia (PS – Spolu),
- Sloboda a solidarita (SaS),
- Slovenská národná strana (SNS),
- Sme rodina,
- Smer – sociálna demokracia,
- Za ľudí.

Analyzovali sme volebné programy strán, ktoré ich zverejnili najneskôr do 10. februára 2020. Takýchto strán bolo z predchádzajúceho zoznamu desať. ĽSNS a Smer volebné programy nezverejnili (ak nepočítame kusé zámery publikované v straníckych periodikách).

Volebný program každej strany sme hodnotili jednotlivo podľa každého z 13 bodov. Zistovali sme, ako politické strany reagujú na jednotlivé nastolené problémy. Sústredili sme sa na identifikovanie problémov, skúmanie predložených nástrojov na riešenie problémov a posudzovanie reálnosti ich použitia. Jednotlivým kritériám sme udelili podľa odborného algoritmu používaného v Podnikateľskej aliancii Slovenska takéto pomerné váhy:

- identifikovanie problémov: 42,3 %,
- nástroje na riešenie problémov: 19,4 %,
- reálnosť použitia nástrojov: 38,3 %.

Potom sa výsledky za všetkých 13 bodov spriemerovali a každý volebný program bol oznámkovaný na stupnici 0 až 100 % spôsobom, čím vyššie číslo, tým lepší výsledok.

Nasleduje slovné vyhodnotenie a číselné výsledky jednotlivých strán.

Dobrá voľba

Odpadové hospodárstvo nie je pre stranu prioritou, ale pomerne veľa priestoru venuje dekarbonizovaniu slovenskej ekonomiky, keď sa hlási sa k Európskemu ekologickému dohovoru a podporí použitie predložených nástrojov. Strana avizuje prípravu akčného plánu pre obehové hospodárstvo so zapojením a podporou domáceho podnikateľského sektora a občianskej spoločnosti. Finančne, daňovými úľavami a expertízou podporí vytváranie špecializovaných priemyselných klastrov s cieľom koncentrovať investície do vedy a výskumu. Takýchto oblastí má byť päť, jedna z nich sú obnoviteľné zdroje, odpadové hospodárstvo a recyklačno-likvidačné technológie. Na financovanie chce zriadiť tri grantové schémy, medzi nimi grant na likvidáciu všetkých starých environmentálnych záťaží a recykláciu, ktorý budú riadiť kraje. Využívanie štrukturálnych fondov EÚ vo všetkých operačných programoch musí byť podľa strany zelené, prednosť by mali mať projekty s pozitívnym vplyvom na životné prostredie, adaptáciu alebo zmiernenie dopadov z klimatických zmien. Definovaných problémov INEKO sa volebný program dotýka veľmi okrajovo v 2 bodoch. Dôraz kladie strana na koncepcie, sústredovanie zdrojov vo veľkých objemoch. Konkrétnych opatrení je málo.

Bodové hodnotenie: 5,9.

Z volebného programu Dobrej voľby

Za prioritné opatrenia v oblasti zmiernenia a adaptácie na klimatické zmeny považujeme najmä:

(...)

- Prípravu akčného plánu pre obehové hospodárstvo so zapojením a podporou domáceho podnikateľského sektora a občianskej spoločnosti.
- Zvýšenie úrovne recyklácie odpadov v súlade s naším cieľom recyklovať 50 percent všetkého odpadu do roku 2030.

(...)

- Doplnenie environmentálnej výchovy na školách. Navrhujeme zavedenie „jedného dňa v roku voľno“ pre životné prostredie (výsadba stromov, ...).

(...)

- Zjednodušenie financovania, vďaka zriadeniu troch nových grantových schém (financovaných kombinovaným spôsobom z prostriedkov získaných z uhlíkového odvodu, EIB a štrukturálnych fondov EÚ): Grant na likvidáciu všetkých starých environmentálnych záťaží a recykláciu, ktorý budú riadiť kraje, vrátane monitorovania výsledkov a postihovania nepoctivých obcí. Štát bude vykonávať inšpekciu, Grant na zlepšovanie kvality ovzdušia organizovaný rovnakým spôsobom a Grant na riadenú výstavbu kanalizácie a čistiarní odpadových vôd s využívaním jednoduchých, prírode blízkych riešení.
- Využívanie štrukturálnych fondov EÚ vo všetkých operačných programoch musí byť zelené, prednosť projektom s pozitívnym vplyvom na životné prostredie, adaptáciu alebo zmiernenie dopadov z klimatických zmien.

Kotlebovci - Ľudová strana Naše Slovensko

Strana nehodnotená, lebo nemala volebný program.

Kresťanskodemokratické hnutie

Hnutie si všíma tému komunálneho odpadu len sporadicky. Podporuje výhľadovú nevyhnutnosť postupnej zmeny lineárnej ekonomiky na cirkulárnu v celom jej reťazci od výroby, cez distribúciu, spotrebu a užívanie, opätovné použitie a opravu výrobkov až po opätovné použitie komponentov a materiálov. Bude presadzovať spracovanie legislatívnej normy, ktorá definuje podmienky a pravidlá obehového hospodárstva. Je za podporu separovania odpadu a znevýhodňovanie neseparovania, zvýšenie miery participácie miest a obcí na separovaní a motivovanie obyvateľstva na triedení komunálneho odpadu a následnej možnosti jeho druhotného využitia. Energetické zhodnotenie komunálneho odpadu môže byť reálnou alternatívou spaľovania uhlia. Zvyšovanie objemu energetického zhodnocovania odpadov tiež výrazne napomôže výraznú redukciu umiestňovania komunálneho odpadu na skládky. Podporuje ekodizajn výrobkov a zamedzovanie plytvania, čo vedie k zníženej tvorbe odpadov. Zmieňuje sa o potrebe osvetly, pričom v tejto oblasti spomína aj rolu obcí. Všeobecne je za odbúravanie zbytočných regulácií. Prijatie novej regulácie bude vo všeobecnosti podmieňovať anulovaním iných, už existujúcich. Definovaným problémom INEKO sa okrajovo venuje v 5 bodoch. Navrhované opatrenia vo volebnom programe pôsobia väčšinou ako priania, konkrétne nástroje zväčša chýbajú.

Bodové hodnotenie: 9,6

Z volebného programu Kresťanskodemokratického hnutia

V oblasti energetického zhodnotenia odpadov Slovensko výrazne zaostáva za väčšinou krajín EÚ.

Energetické zhodnotenie komunálneho odpadu môže byť reálnou alternatívou spaľovania uhlia. Energetické zhodnotenie komunálneho odpadu je samozrejme podmienené využitím overených moderných technológií,

ktorých uplatnenie nezaťažuje okolie hlukom ani splodinami a ako ukazujú skúsenosti zo zahraničia, umožňuje výstavbu týchto zariadení s ohľadom na minimalizáciu dopravných nákladov pri zvoze odpadu. Na Slovensku v súčasnosti energeticky využívame len cca 11% odpadu, ale zato cca 60% odpadu skládkujeme. Pre porovnanie: Rakúsko energeticky zhodnocuje 39% odpadu, Estónsko 44%, Belgicko a Holandsko po 43%, Nórsko, Fínsko cez 50%, priemer EÚ 27%.

Zvyšovanie objemu energetického zhodnocovania odpadov tiež výrazne napomôže výraznej redukcii umiestňovania komunálneho odpadu na skládky (cieľom EÚ je, aby na skládkach nekončilo viac než 10% odpadu). Preto budeme presadzovať spracovanie legislatívnej normy, ktorá definuje podmienky a pravidlá tzv. obehového hospodárstva. Zákon o obehovom hospodárstve zastreší, resp. v optimálnom prípade nahradí doterajšie normy venované problematike odpadov a vytvorí nevyhnutný predpoklad pre komplexné riešenie problematiky komunálneho odpadu zahrňujúce triedenie, recykláciu, prepracovanie odpadu a jeho energetické zhodnotenie.

Výstavba nového energetického zdroja na báze energetického zhodnotenia komunálneho odpadu a prípadne biomasy v lokalite dnešnej elektrárne Nováky je jednou z možností zachovania zamestnanosti a zachovania energetického know-how na hornej Nitre po nevyhnutnom ukončení ťažby hnedého uhlia v tomto regióne.

(...)

Podporíme aj nárast výroby energie z odpadov. V snahe o energetické využitie odpadov SR značne zaostáva za svojim potenciálom i za možnosťami, ktoré napríklad využíva Rakúsko a iné európske krajiny, pretože SR nedosahuje tejto oblasti ani priemer Európskej Únie. Energetické využitie odpadu môže čiastočne nahradiť výpadok výroby elektrickej energie z uhoľných elektrární a navyše pri použití moderných technológií zneškodňovania odpadu nezaťažuje životné prostredie. Pozitívnym benefitom je navyše aj úbytok skládok komunálneho odpadu a tým zníženie environmentálnych záťaží v životnom prostredí.

(...)

Podporíme programy štátu zamerané na zlepšenie podmienok obehovej ekonomiky a to v oblastiach: Ekodizajnu, formou projektovania a vývoja výrobkov poskytujúcich vyššiu možnosť opráv recyklácie produktu a opätovného použitia jeho komponentov a materiálov, prostredníctvom budovania tzv. inteligentného dizajnu výrobkov s dôrazom na úspory energie a zdrojov,

Využitia odpadu z potravín, podporou boja proti plytvaniu, tvorbou programov v oblasti predchádzania plytvaniu potravinami, prípravou podmienok na uľahčenie darčovstva potravín (znížením prekážok pre darcov a príjemcov potravín) a používanie bývalých potravín ako krmív (t.j. využití potenciál výživy bývalých potravín v prospech výživy zvierat),

Zeleného verejného obstarávania, ktoré je významným nástrojom na motiváciu subjektov pri prechode na obehové hospodárstvo a to vo forme podpory zeleného verejného obstarávania najmä v oblastiach stavebníctva a dopravy (napr. využívanie recyklácie stavebných materiálov na výstavbu ciest a budov, elektromobilita vo verejnej správe),

Systémového zberu odpadu, formou neustálej podpory aktivít zameraných na znižovanie produkcie odpadu (napr. baliaci materiál v obchodoch), podporou osvetu, vzdelávania a motivovania občanov k triedeniu odpadov, podporou separácie odpadu a znevýhodňovaním neseparovania, zvýšenia miery participácie miest a obcí na separácií a motivovaním obyvateľstva na triedení komunálneho odpadu a následnej možnosti jeho druhotného využitia...

Maďarská komunitná spolupatričnosť

Volebné zoskupenie pozostáva zo Strany maďarskej komunity, hnutia Spolupatričnosť a Maďarského fóra. Problematike komunálnych odpadov sa venuje mizivo, veľmi okrajovo sa dotýka definovaných problémov INEKO v 1 bode. Všeobecne bude podporovať všetky metódy na predchádzanie vzniku odpadu a recyklovateľnosť. Je za podporu selektívneho zberu odpadu a jeho energetické zhodnocovanie. Chce vykonať audit činnosti autorizovaných organizácií.

Bodové hodnotenie: 2,2

Z volebného programu Maďarskej komunitnej spolupatričnosti

Naše priority sú: ochrana zásob pitnej vody, výstavba kanalizácie v obciach, predchádzanie vzniku odpadu, opatrenia proti plytvaniu potravinami a proti používaniu nepotrebných obalov a zabezpečenie možnosti opravy výrobkov dlhodobej spotreby.

(...)

Začneme širokú spoločenskú a odbornú diskusiu o prehodnotení, odôvodnení a modernizácii existujúcich a chýbajúcich environmentálnych zákonov a predpisov. Úrady životného prostredia vrátíme pod MŽP, aby sa identifikovala politická zodpovednosť za ich rozhodnutia.

V prípade zjavných environmentálnych priestupkov poskytneme polícii právomoc pokutovania na mieste, napr. v prípade nelegálnych skládok odpadu.

ENVIROKOMANDO. Vytvoríme činnú, profesionálne vybavenú mobilnú zásahovú jednotku pre okamžité vyšetrovanie a dokumentáciu nahlásených deliktov a zásahu v prípadoch hrozby akútneho znečistenia ovzdušia, vody a pôdy.

(...)

Považujeme za prioritu všetky zmysluplné metódy predchádzania vzniku odpadu, znižovanie používania zbytočných obalových materiálov a recyklovateľnosť.

(...)

Podporujeme dôsledné zavádzanie množstevného zberu odpadu, aby sa oplatilo selektívne zbierať odpad. Vykonáme audit činnosti autorizovaných organizácií.

Most-Híd

Strana sa problematike odpadového hospodárstva takmer nevenuje. Len v niekoľkých prípadoch sa okrajovo zmieňuje o témach súvisiacich s komunálnym odpadom. Z jej radov bol posledný minister životného prostredia. Kontinuitu s doterajšou politikou naznačuje vyjadrením, že v najbližšom období plánuje pokračovať v naštartovaných reformách v oblasti ochrany prírody a životného prostredia, aby organizácie na ochranu prírody a životného prostredia získavali vyššiu dôveru verejnosti. Definované problémy INEKO okrajovo reflektuje len v 2 bodoch. Je za podporu množstevného zberu komunálneho odpadu. Je za znižovanie atraktívnosti skládkovania a navrhuje tvrdé pokutovanie čiernych skládok. Nové regulácie vo všeobecnosti navrhuje prijímať len po zrušení iných, existujúcich.

Bodové hodnotenie: 3,7

Z volebného programu Mostu-Hídu

Naďalej je nevyhnutné znižovať atraktivitu skládkovania, aby sa skládkovanie stávalo najmenej výhodným spôsobom nakladania s odpadom.

Kľúčovým krokom je zavádzanie množstevného zberu v mestách a obciach. Treba zrušiť paušálny poplatok a zaviesť motivačný, aby domácnosť, ktorá triedi, platila menej ako susedia, ktorí netriedia. Touto cestou dokážeme znížiť množstvo odpadu na skládkach a zodpovedným domácnostiam znížiť náklady za odvoz odpadu.

V prípade čiernych skládok opätovne zvýšiť výšku pokút. A spoločne s obcami nastaviť mechanizmus nahlasovania a vymáhania pokút od páchatel'ov.

(...)

V boji proti plastom treba zaviesť zákaz ďalších zbytočných plastov, napríklad úplný zákaz igelitových tašiek a podporovať ich alternatívy na viacnásobné použitie.

Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti

Hnutie sa venuje téme komunálnych odpadov okrajovo a iba deklaratívne. Navrhne opatrenia proti vzniku nelegálnych skládok odpadov a na obmedzenie existujúcich. Je za obmedzenie používania plastov, podporí predaj tovaru do opakovane použiteľných obalov a

všetky typy vratných zálohovaných obalov. Je za zálohovanie, triedenie a recykláciu odpadu. Privíta nakladanie s odpadmi v súlade „s princípmi hierarchie odpadového hospodárstva“ (napríklad uprednostní spaľovanie odpadu pred skládkovaním odpadu). Chce založiť fond na podporu ekologického priemyslu, ktorý bude výnosy z predaja emisných povoleniek redistribuovať do podnikov zavádzajúcich zelené technológie. Definovaných problémov INEKO sa dotýka v 2 bodoch. Konkrétne nástroje neponúka.

Bodové hodnotenie: 5,3

Z programu Obyčajných ľudí a nezávislých osobností

Environmentálny dlh z minulosti je veľký. Nedoriešené sú viaceré kauzy, pribúdajú nové formy znečisťovania a devastovania životného prostredia. Chýba diskusia o klimatických zmenách a o spôsobe, ako im čeliť, ale aj vízia ochrany pred povodňami. Zanedbaná je environmentálna výchova.

(...)

Navrhujeme opatrenia proti vzniku nelegálnych skládok odpadov a na obmedzenie existujúcich - od prevencie, cez vzdelávanie a lepší zber, až po zvýšenie sankcií.

Navrhujeme podporiť zálohovanie, triedenie a recykláciu odpadu.

Navrhujeme účinné odstraňovanie mimoriadnych ekologických záťaží (napr. staré skládky nebezpečného odpadu v okolí chemických fabriek).

Navrhujeme obmedziť používanie plastov, podporíme predaj tovaru do opakovane použiteľných obalov a všetky typy vratných zálohovaných obalov.

Podporíme nakladanie s odpadmi v súlade s princípmi hierarchie odpadového hospodárstva (napr. uprednostníme spaľovanie odpadu pred skládkovaním odpadu, atď.).

Progresívne Slovensko / Spolu – občianska demokracia (PS – Spolu)

Koalícia dvoch strán sa témami životného prostredia a komunálneho odpadu zaoberá rozsiahlo. Venuje im desatinu zo svojho volebného programu. Štátnu správu v oblasti životného prostredia chce manažérsky podriaďiť premenovanému a kompetenčne posilnenému Ministerstvu životného prostredia, klimatickej zmeny a energetiky SR. Hodlá presadiť viacero zmien s cieľom produkovať menej odpadu, vzniknutý odpad čo najviac recyklovať alebo energeticky zhodnotiť. V odpadovom hospodárstve navrhuje udeliť väčší priestor obciam. Ony by mali byť základom systému finančnej podpory separovaného zberu, pričom zodpovednosť za recykláciu produktov ponesú výrobcovia. Ohlasuje, že odstráni nedostatky podpory separovaného zberu v obciach, napríklad termínové nezrovnalosti, zvýši rozsah zberovej infraštruktúry i jej kvalitu tak, aby sa ukončilo jeho podfinancovanie. Koalícia vyjadruje zámer, že podporí rozšírenie tzv. množstvového zberu do ďalších miest a obcí na Slovensku. Dosiahne to znížením byrokratickej záťaže v zákone o odpadoch a nastavením sadzieb poplatkov v zákone o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady. Bude obmedzovať používanie výrobkov a obalov na jedno použitie so zameraním na plastové obaly, pre obmedzenie viacnásobných a zbytočných obalov. Zavedie zálohovanie nápojových obalov z plastov a kovov do praxe. Zváža fiškálne a iné možnosti podpory pre vybrané výrobky z recyklovaných materiálov. V legislatíve o odpadoch zabezpečí doplnenie špecifikácií a hodnotiacich štandardov tak, aby boli výrobcovia ekonomicky motivovaní meniť obalové materiály smerom k lepšie recyklovateľným. Je za posilnenie úlohy analýz a kapacít analytických útvarov pri rozhodovaní v témach životného prostredia. Veľký dôraz kladie koalícia na súčinnosť s politikou EÚ. Navrhuje, aby sa o daniach vrátane environmentálnych

rozhodovalo medzi členskými štátmi kvalifikovanou väčšinou. Problémom definovaným INEKO venuje pozornosť v 9 bodoch, ale nie vyčerpávajúco. Ponúka súbor nástrojov na dosiahnutie svojich cieľov. Ak chce politický dvojblok naplniť odvážne a vyhranené ciele, bude musieť získať v novej vláde významné zastúpenie, pretože pre koalíčných partnerov môžu byť jeho návrhy neprijateľné.

Bodové hodnotenie: 27,1

Z volebného programu Progresívne Slovensko / Spolu – občianska demokracia

5. 1. Hierarchia odpadového hospodárstva v praxi

- Legislatívnymi, ekonomickými, plánovacími nástrojmi, stanovením rámca pre aktivity verejnej správy, podporou ekodizajnu a vzdelávania budeme podporovať predchádzanie vzniku odpadov, recykláciu a až v závere spaľovanie s využitím energie a skládkovanie.

5. 2. Predchádzanie vzniku odpadov

- Odstraňovaním zbytočných legislatívnych prekážok a motivačnými finančnými nástrojmi budeme tvoriť opatrenia pre rozvoj bezobalovej distribúcie, environmentálne šetrných spôsobov balenia, domáceho a komunitného kompostovania bioodpadov, opätovného používania obalov a výrobkov, ako aj opatrenia znižujúce škodlivosť odpadov už pri ich výrobe.

- Budeme obmedzovať používanie výrobkov a obalov na jedno použitie so zameraním na plastové obaly, pre obmedzenie viacnásobných a zbytočných obalov.

5. 3. Platenie podľa množstva odpadu

- Podporíme rozšírenie tzv. množstvového zberu – platenia za odpad, v ktorom výška poplatku zodpovedá množstvu vyprodukovaných zmesových odpadov, zapojeniu sa do separovaného zberu – do ďalších miest a obcí na Slovensku. Dosiahneme to znížením byrokratickej záťaže v zákone o odpadoch a nastavením sadzieb poplatkov v zákone o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady.

5. 4. Podporíme recykláciu

- Zvážime fiškálne a iné možnosti podpory pre vybrané výrobky z recyklovaných materiálov. Odborné kritériá na zaradenie výrobku na zoznam produktov z recyklovaných materiálov a samotný zoznam zostaví a bude aktualizovať Ministerstvo životného prostredia, klimatickej zmeny a energetiky SR.

- V legislatíve o odpadoch zabezpečíme doplnenie špecifikácií a hodnotiacich štandardov tak, aby boli výrobcovia ekonomicky motivovaní meniť obalové materiály smerom k lepšie recyklovateľným.

- V rámci povinného zeleného obstarávania zabezpečíme, aby štátna správa nakupovala určitý podiel výrobkov z recyklovaných materiálov.

- Podporíme recykláciu a použitie recyklátu v rámci dotačných programov. Využitím investičných stimulov podporíme rozvoj a stabilizáciu recyklačného podnikania.

5. 5. Nelegálne skládky, staré záťaže

- Prijmeme legislatívne, ekonomické a plánovacie opatrenia pre znižovanie znečisťovania prostredia nelegálnymi spôsobmi nakladania s odpadmi. Zvýšime pokuty za nelegálne nakladanie s odpadmi a posilíme kontrolnú činnosť štátnych orgánov. Zlepšíme dostupnosť zberných dvorov.

- Zvýšime alokáciu finančných prostriedkov aj eurofondov na urýchlenie odstraňovania starých environmentálnych záťaží.

5. 6. Lepší separovaný zber

- Zlepšíme recyklačné služby tak, aby mali občania a občianky dostupnejšie zberné nádoby a separovanie odpadov bolo pohodlnejšie.

- Prijmeme legislatívne opatrenie, aby každé mesto a obec dosahovalo najmenej takú mieru separácie komunálnych odpadov pre recykláciu, aká vyplýva pre Slovensko z legislatívy EÚ.

- Zmeníme zákon o odpadoch po vzore najúspešnejších krajín EÚ tak, že základom systému finančnej podpory separovaného zberu zo strany výrobcov budú obce, pričom zodpovednosť za recykláciu produktov ponosú výrobcovia. Odstránime nedostatky podpory separovaného zberu v obciach, napríklad termínové nezrovnalosti, zvýšime rozsah zberovej infraštruktúry i jej kvalitu tak, aby sme ukončili jeho podfinancovanie.

5. 7. Reforma poplatkov

- Ak prax a odborné analýzy ukážu, že aktuálne schválená výška poplatkov za ukladanie odpadov na skládky nepostačuje, zvýšime poplatok na hodnotu, pri ktorej odborné analýzy preukážu vplyv na potrebné zníženie skládkovania. Zároveň prijmeme v legislatíve opatrenia, aby sa zvýšenie poplatkov neprenášalo neprimerane na nízkopríjmové skupiny obyvateľstva.

- Stanovíme transparentné, objektívne kritériá prerozdelenia finančných prostriedkov získaných z poplatkov za uloženie odpadov na skládkach v rámci nového systému prerozdelenia týchto poplatkov pre Environmentálny fond, aby sa zabránilo ich korupčnému alebo neefektívnemu prerozdeleniu.

- Urobíme reformu poplatkov s cieľom ich použitia na ochranu prírody a ekologické služby za trvalý záber pôdy pri výstavbe, záber a ničenie biotopov, prieskumné a dobývacie priestory a vydobyté nerasty, odbery a vypúšťanie vody, využitie vody na výrobu energie a podobne.

5. 8. Zálohovanie, biologicky rozložiteľný odpad

- Zavedieme zálohovanie nápojových obalov z plastov a kovov do praxe a vypustíme ustanovenia, ktoré v súčasnom zákone obmedzujú pohodlnosť zálohového systému pre spotrebiteľov a spotrebiteľky a môžu znižovať dosahovanú mieru recyklácie.

- Urýchlíme zavádzanie separovaného zberu biologicky rozložiteľného odpadu, vrátane kuchynského, predovšetkým v mestách.

- Podporíme budovanie kompostární a bioplynových staníc na báze anaeróbnej digescie. Upravíme podmienky na ich lepšie zapojenie do siete distribúcie plynu a bioplynových zdrojov energie.

- Obmedzíme vyhadzovanie nezávadných potravín z reštaurácií a supermarketov. Zjednodušíme pravidlá pre darovanie alebo odovzdanie potravín, prehodnotíme legislatívu v oblasti minimálnej spotreby.

5. 9. Prierezové opatrenia

- Zvýšime povedomie širokej verejnosti o problematike životného prostredia a udržateľnej spotreby. Zabezpečíme vzdelávanie úradníkov a úradníčok a formálnych autorít pôsobiach v oblasti životného prostredia.

- Posilníme úlohu analýz a kapacity analytických útvarov pri rozhodovaní v témach životného prostredia.

- Postupne budeme zvyšovať podiel zeleného verejného obstarávania s cieľom stopercentného prechodu na zelené obstarávanie do konca volebného obdobia.

- Štátnu správu v oblasti životného prostredia manažérsky podriadime Ministerstvu životného prostredia, klimate a zmeny a energetiky SR.

- Posilníme participáciu verejnosti na ochrane životného prostredia.

- Zvýšime aktívnu rolu Slovenska pri tvorbe environmentálnej legislatívy na úrovni EÚ.

(...)

4. 3. Z lenivého štátu aktívny štát

- Zrušíme nekvalitné a nadbytočné regulácie. Pri tvorbe nových regulácií budeme uplatňovať pravidlo „jedna dnu – jedna von“, a teda s každou novou reguláciou sa zruší jedna stará alebo nadbytočná regulácia. Pri nových politikách a reguláciách budeme dôsledne vyžadovať ex ante hodnotenie.

Sloboda a solidarita

Odpadovému hospodárstvu venuje strana jeden ucelený blok s 10 konkrétnymi navrhnutými opatreniami. Vzhľadom na rozsah volebného programu (má 1 144 konkrétnych opatrení) je to len zlomok. Na druhej strane sa rozsiahlo venuje životnému prostrediu ako širšej téme. Pri 8 opatreniach z odpadového hospodárstva uvádza, že sú realizovateľné ihneď (citované nadpisy: Podporíme zjednodušenie evidenčných a ohlasovacích povinností u malých pôvodcov odpadov; Presadíme, aby Slovensko budovalo efektívny systém triedeného zberu obalov; Stransparentníme výdavky na odpadové hospodárstvo; Skvalitníme environmentálne vzdelávanie; Zvýšime zapojenie výrobcov do financovania triedeného zberu; Odkloníme biologický odpad ako najväčšiu zložku zmesového komunálneho odpadu od skládkovania; Zabránilme neefektívnym výdavkom v odpadovom hospodárstve; Vytvoríme podmienky pre zvýšenie miery energetického zhodnocovania odpadov). Priamo alebo okrajovo sa strana vyslovila k 10 problémom definovaným INEKO. Najsilnejšie u nej rezonuje snaha o efektívnosť vynakladania prostriedkov a transparentnosť pri prijímaní opatrení. Skvalitní metodiku schvaľovania dotačných projektov cez štrukturálne aj národné fondy tak, aby podmienkou udelenia dotácie bola vyššia predpokladaná udržateľnosť projektov. Prístup hodnota za peniaze spomína na mnohých miestach a potvrdzuje, že mu chce nechať veľký

priestor aj v odpadovom hospodárstve. Rovnako z celého volebného programu strany vyplýva, že je pre ňu dôležité dodržiavanie pravidiel. Chce sa sústrediť na prinášanie osvedčených návodov, ktoré budú motivovať spotrebiteľa k ekologickému správaniu bez drastických zásahov do ekonomiky. Za taký zrejme nepovažuje zákonom avizované spolplatňovanie výkupu plastových fliaš – tu predloží alternatívne riešenia, ktoré majú priniesť väčší efekt a za menej peňazí. Strana chce nastaviť vybrané druhy daní a poplatkov tak, aby miera spolufinancovania vybraných kompetencií v rámci obecných rozpočtov bola maximálne na úrovni 10 %. V tejto súvislosti spomína poplatok za zber a likvidáciu komunálneho odpadu. Chce zaviesť minimálne štandardy pre podnikateľov, na ktorých sa budú vzťahovať povinnosti vyplývajúce zo zákona o odpadoch. Venuje pozornosť skvalitneniu environmentálneho vzdelávania a v učebných osnovách chce presadiť vzdelávanie o životnom prostredí. Napriek množstvu predložených a realizovateľných opatrení sa strana nevenuje problémom odpadového hospodárstva komplexne, sústreďuje sa skôr na vybrané otázky. Navrhované rózne riešenia sa nemusia u potenciálnych vládnych partnerov stretnúť s pochopením.

Bodové hodnotenie: 31,1

Z volebného programu strany Sloboda a Solidarita

Slovensko bude už čoskoro čeliť zásadným problémom s plnením cieľov EÚ v oblasti nakladania s odpadmi predovšetkým v miere zhodnocovania a recyklácie komunálneho odpadu a jeho zložiek a odkláňaním biologicky rozložiteľného odpadu od skládok.

Hoci rezort životného prostredia uskutočňuje kroky na zvýšenie finančných vstupov do odpadového hospodárstva, ktoré sú pre plnenie cieľov EÚ jednou z nevyhnutných potrieb, presadzuje ich často neefektívnymi spôsobmi, čím zbytočne zaťažuje pôvodcov odpadov aj verejné financie.

Najmä však vytvára zbytočné regulácie, zároveň ignoruje potrebu zvýšiť kontrolu tohto vládou vnúteného trhu a realizovať iné možnosti, akými dosiahnuť ciele bez zvýšenia nákladov.

Zodpovedná politika nie je len o efektívnych reguláciách, ale aj o tom, aby pôvodca odpadu nebol zbytočne zaťažovaný.

Príčinou súčasného stavu je predovšetkým nízka miera reflektovania potrieb a skúseností účastníkov trhu zo strany ministerstva životného prostredia. Ministerstvo tiež často nevie vyčíslit' a zdôvodniť ekonomické vplyvy regulácie na podnikateľov, ani zdôvodniť predpoklady na splnenie cieľov, ktoré opatreniami navrhuje. Chceme nasledovať opatrenia smerujúce odpadové hospodárstvo k najvyšším stupňom hierarchie odpadového hospodárstva EÚ, ktorými sú predchádzanie vzniku odpadov a príprava na ich opätovné použitie.

Mnohé známe a navrhované opatrenia sú však veľmi nákladné, iné zasahujú do základných spotrebiteľských slobôd a môžu spôsobiť vážne negatívne externality.

V tejto oblasti sa preto chceme sústrediť na prinášanie osvedčených návodov, ktoré budú motivovať spotrebiteľa k ekologickému správaniu bez drastických zásahov do ekonomiky.

Riešenia:

Predkladáme konkrétne riešenia, ktoré sú realizovateľné už v najbližších mesiacoch po voľbách. Významná väčšina z nich nepredstavuje žiadne zvýšené nároky na štátny rozpočet a šetrí priame náklady pôvodcov odpadov.

1/

Podporíme zjednodušenie evidenčných a ohlasovacích povinností u malých pôvodcov odpadov. Pre pôvodcov odpadov zjednodušíme povinnosti, ktoré neovplyvňujú presnosť dát, ich transparentné vyhodnocovanie a kontrolu.

2/

Presadíme, aby Slovensko budovalo efektívny systém triedeného zberu obalov. Ten by mal pokračovať rozširovaním zavedeného, osvedčeného a dlhoročne budovaného systému financovania triedeného zberu financovaného prostredníctvom rozšírenej zodpovednosti výrobcov. Pre špeciálne zložky komunálneho odpadu, na ktoré sa vzťahujú prísne ciele EÚ, ako sú napríklad nápojové obaly, zavedieme nákladnejší systém nakladania s nimi až vtedy, keď sa preukáže, že súčasný systém ich nie je schopný zabezpečiť.

Postupnými krokmi budeme zlepšovať dostupnosť zbernej siete zvyšovaním štandardov a cieľov zberu, sústredíme pozornosť na intenzívnejší zber v zástavbách rodinných domov formou individuálneho zberu. Prostredníctvom štrukturálnych fondov podporíme výstavbu zariadení na jednoduché dotriedenie vhodných frakcií využiteľných odpadov zo zmesových odpadov, základným kritériom bude ekonomická udržateľnosť projektov.

3/

Podporíme motiváciu občanov na triedenie odpadu, ku ktorému motivuje množstvový zber. Chceme však zabrániť odpadovej turistike a vzniku nelegálnych skládok, preto umožníme samosprávam vybrať si množstvový systém alebo kombinovaný s paušálnym poplatkom. Tým zvýšime motiváciu obyvateľov na triedenie odpadov a predchádzanie vzniku odpadov v zmysle výstupov štúdie Inštitútu environmentálnej politiky MŽP SR.

4/

Stransparentníme výdavky na odpadové hospodárstvo. Ekologické nakladanie s odpadmi nie je lacné. Chceme, aby občania boli motivovaní predchádzať vzniku odpadov aj tým, že budú poznať skutočnú cenu odpadov, ktoré vyprodukujú. Preto sprísňime sankcie za krížové dotácie na zmesový komunálny odpad (ZKO) a umožníme obciam zvýšiť poplatok podľa reálnych nákladov na odpady.

5/

Skvalitníme environmentálne vzdelávanie. Kľúčom k tomu, aby sa zvýšila miera zhodnocovania a recyklácie odpadov za čo najnižšie náklady, je správne triedenie všetkých zložiek komunálnych odpadov už pri zdroji, teda u občanov. Vzdelávanie obyvateľov sa bude financovať z viacerých zdrojov a adresne podľa zodpovednosti za jednotlivé zložky odpadov. Osvetu za triedenie odpadov budú organizácie zodpovednosti výrobcov financovať podľa toho, s ktorou obcou majú zmluvu. Aktivity s celoštátnou pôsobnosťou prevezme štát prostredníctvom zdrojov, ktoré sú súčasťou verejných financií.

6/

Zvýšime zapojenie výrobcov do financovania triedeného zberu. Rozšírená zodpovednosť výrobcov bude najefektívnejšie fungovať vtedy, ak ju nebude obchádzať veľa účastníkov trhu a všetky organizácie zodpovednosti výrobcov budú dodržiavať pravidlá. Preto zlepšíme vnútorné mechanizmy kontroly výrobcov vyhradených výrobkov aj organizácií zodpovednosti výrobcov prostredníctvom nezávislých audítorských spoločností a v prípade obalov zapojíme do financovania triedeného zberu každého väčšieho výrobcu obalov a neobalových výrobkov, t. j. nielen podnikateľov, ale aj štátnu správu.

7/

Zlepšíme vymáhateľnosť environmentálneho práva. Kontrola dodržiavania pravidiel bude zodpovedať rastúcemu množstvu povinností, ktorým čelia firmy. Vykonáme audit fungovania Slovenskej inšpekcie životného prostredia a okresných úradov s cieľom posilniť výkonnosť kontroly. Zvýšime spodné sadzby pokút za nedodržiavanie niektorých environmentálnych predpisov v oblasti odpadového hospodárstva, najmä tých, ktorých dodržiavanie je systematicky porušované, v prípade nezávažných porušení legislatívy umožníme subjektom na trhu nápravu len prvým napomenutím. Stransparentníme vydané povolenia pre nakladanie s odpadom.

8/

Odkloníme biologický odpad ako najväčšiu zložku zmesového komunálneho odpadu od skládkovania. Biologický odpad je kľúčom k splneniu cieľov EÚ v oblasti odkláňania odpadov od skládkovania. Zabezpečíme to tým, že spresníme evidenciu biologického odpadu a vydáme usmernenie pre obce, aby kompostovanie v domácnostiach bolo riadne započítavané do výpočtu vytriedenia komunálneho odpadu.

9/

Zabráňime neefektívnym výdavkom v odpadovom hospodárstve. Plnenie európskych cieľov v odpadovom hospodárstve bude naďalej zvyšovať výdavky obyvateľov i podnikateľov, preto každé opatrenie na zvýšenie miery zhodnotenia, recyklácie aj predchádzania vzniku odpadov bude musieť mať preukázateľný koncový výsledok. Týka sa to napríklad úpravy odpadov, pre ktorej zavedenie vytvoríme jasné definície a pravidlá postupného zavádzania opatrenia a uľahčíme proces povoľovania zariadení, a povinnosti zabudovania väžiaceho systému do zvozových vozidiel. Skvalitníme tiež metodiku schvaľovania dotačných projektov cez štrukturálne aj národné fondy tak, aby podmienkou udelenia dotácie bola vyššia predpokladaná udržateľnosť projektov.

10/

Vytvoríme podmienky pre zvýšenie miery energetického zhodnocovania odpadov ako ekologického a najefektívnejšieho spôsobu zhodnocovania ZKO. Zariadenia na energetické zhodnocovanie odpadov budú podobne ako vo všetkých vyspelých krajinách EÚ integrovanou súčasťou zhodnocovania tých zložiek

komunálneho odpadu, ktoré nemožno efektívne materiálovo recyklovať. Kľúčovým opatrením je zvýšiť dôveru verejnosti v bezpečnosť prevádzok na energetické zhodnocovanie odpadov.

Účinná prevencia a kontrola

Zákony a kontrolné mechanizmy sú na Slovensku nastavené dobre. Týka sa to aj životného prostredia. Horšie je to s ich dodržiavaním a vynucovaním v praxi. Bez toho, aby sme dosiahli účinnú kontrolu a vymožitelnosť práva, ďaleko nezájdeme ani s tými najlepšimi zákonmi. Zároveň je najlepšie, ak znečistenie ani nevznikne a na to je najlepšia prevencia.

Zelená prevencii

24/

Zvýšime ekologickú gramotnosť obyvateľstva. Do učebných osnov zavedieme vzdelávanie o životnom prostredí (viac nájdete v kapitole pre školstvo).

25/

Systém poradenstva a metodického usmernenia zavedieme aj pre podnikateľský sektor. Skôr ako na pokuty budeme dbať na efektívnu motiváciu.

26/

Pri prijímaní opatrení v oblasti životného prostredia sa budeme riadiť princípmi prevencie a predbežnej opatrnosti.

27/

Zelené obstarávanie dostane zelenú. Prioritou pri verejnom obstarávaní je v prvom rade transparentnosť. Už dnes má každý zadávateľ možnosť okrem ceny stanoviť aj iné, avšak presne a objektívne zadefinované a vyhodnotiteľné podmienky v rámci hodnotenia jednotlivých ponúk.

Zelená dodržiavaniu pravidiel

28/

Navrhujeme zriadenie „ekopolície“ ako samostatnej zložky štátnej polície, ktorá sa sústreďí na ochranu zvierat, biodiverzity, lesov, znečisťovanie pôdy, vody, čierne skládky aj stavebnú kriminalitu. Policajti budú pripravení efektívne zasiahnuť pri nepovolených výruboch a preprave dreva z nepovolenej ťažby, ako aj pri zásahoch proti čiernym stavbám. Budú zaškolení na odhaľovanie pôvodcov čiernych skládok, znečisťovania podzemných vôd či prechovávačov chránených druhov.

Slovenská národná strana

Strana sa v stručnom volebnom programe venuje odpadovému hospodárstvu len niekoľkými vetami. Bude podporovať separovanie a recyklovanie odpadu. Chce vyčistiť Slovensko od ilegálnych skládok odpadu. Podporí výrobu 100%-ne biologicky degradovateľných obalových materiálov, ale zo surovín vyprodukovaných na Slovensku, a projekty zelených miest. Neponúka žiadne nástroje na dosiahnutie svojich cieľov. Definovaným problémom INEKO sa prakticky nevenuje.

Bodové hodnotenie: 2,0

Z volebného programu Slovenskej národnej strany

Sme za systémové dobudovanie verejných kanalizácií a vodovodov. Podporujeme separáciu a recykláciu odpadu. Zabezpečíme ekologickú likvidáciu odpadu vybudovaním moderných spaľovní. Vyčistíme Slovensko od ilegálnych skládok odpadu, ktoré ohrozujú ľudí i prírodu.

Podporíme výrobu 100% biologicky degradovateľných obalových materiálov zo surovín vyprodukovaných v SR, ktoré budú využiteľné v našom potravinárstve.

Sme rodina

Hnutie sa venuje komunálnemu odpadu hlavne vo forme kritiky súčasného stavu a všeobecných formulácií, že stav treba napraviť. Definovaných problémov INEKO sa síce

dotklo v 7 bodoch, ale iba deklaratívne. Navrhuje vykonať audit činnosti ministerstva životného prostredia a na základe jeho výsledkov pokračovať ďalej. Už teraz je však za prehodnotenie nastavenia systému rozšírenej zodpovednosti výrobcov. Systém nie je dostatočne účinný, pretože je účelový a netransparentný. Navrhuje prijatie nového zákona o odpadoch, ktorý bude jasne a jednoducho štruktúrovaný, užívateľsky zrozumiteľný a efektívny a najmä aplikovateľný. Oblasť nakladania s odpadmi je podľa hnutia v súčasnosti výhodná a umelo nastavená pre malý počet zvýhodnených subjektov. Hnutie prekladá požiadavky takmer bez konkrétnych nástrojov na ich uskutočnenie. Napríklad: v krátkodobom horizonte, t.j. najneskôr v rozsahu dvoch až troch rokov, prijať účinné opatrenia na radikálne obmedzenie ukladania biologicky rozložiteľných odpadov na skládky; realizovať výstavbu integrovaných centier nakladania s odpadmi, fungujúcich na princípoch hierarchie odpadového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky; vybudovanie kapacitne dostatočnej siete najmodernejších technológií na energetické zhodnocovanie nerecyklovateľných odpadov za súčasného využitia energie a tepla. Takéto požiadavky je ťažko hodnotiť, lebo skôr ide o prania.

Bodové hodnotenie: 9,1

Z programu Sme rodina

V oblasti odpadového hospodárstva budeme presadzovať:

- prijatie nového systému odpadového hospodárstva, v ktorom bude najvyššou prioritou systematické a efektívne uplatňovanie hierarchie odpadového hospodárstva plne v súlade s cieľmi Európskej únie,
- prijatie nového zákona o odpadoch, ktorý bude jasne a jednoducho štruktúrovaný, užívateľsky zrozumiteľný a efektívny a najmä aplikovateľný,
- progresívne zvyšovanie zákonného poplatku za skládkovanie odpadov v miere, ktorá bude jednoznačne motivovať všetkých producentov odpadov k ich dôkladnému triedeniu; súčasne sa tým dosiahne nevyhnutný odklon od skládkovania odpadov, ktorý si vyžadujú predpisy a smerovanie EÚ v tejto oblasti,
- stransparentniť, uvoľniť „zošnúrovaný“ priestor pre zlepšenie trhového prostredia pre oblasť nakladania s odpadmi, ktorý je v súčasnosti výhodný a umelo nastavený pre malý počet zvýhodnených subjektov,
- znižovanie závislosti ekonomiky od primárnych surovín aktívnou podporou materiálového využitia a recyklácie odpadov – je to jeden zo základných cieľov ďalšieho smerovania odpadového hospodárstva v SR,
- budovanie inovatívnych zariadení na recykláciu odpadov tak, aby bolo možné dosiahnuť ciele v oblasti materiálového využitia odpadov v súlade s požiadavkami EÚ. Inovácie neobmedzovať len na výrobné procesy, ale aj na nové, progresívne obchodné modely,
- v krátkodobom horizonte, t.j. najneskôr v rozsahu dvoch až troch rokov, prijať účinné opatrenia na radikálne obmedzenie ukladania biologicky rozložiteľných odpadov na skládky odpadov a nastaviť efektívny systém podporných mechanizmov na ich kompostovanie a iné zhodnocovanie,
- prijatie reálneho a vykonateľného systému nakladania so stavebným odpadom a odpadom z demolácií v súlade s princípmi obehovej ekonomiky, vrátane zavedenia vhodnej kombinácie podnetov a motivačných faktorov, ako napr.: ekonomické znevýhodnenie skládkovania stavebných odpadov,
- výstavbu integrovaných centier nakladania s odpadmi, fungujúcich na princípoch hierarchie odpadového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky; v tejto súvislosti využiť existujúce alebo zaviesť nové podporné mechanizmy financovania,
- budovanie kapacitne dostatočnej siete najmodernejších technológií na energetické zhodnocovanie nerecyklovateľných odpadov za súčasného využitia energie a tepla; jedná sa o zásadnú a urgentnú koncepčnú úlohu v oblasti odpadového hospodárstva, ktorá už neznesie odklad, nakoľko v tomto smere doterajšie riadenie a smerovanie odpadového hospodárstva SR úplne zlyháva,
- princípy ekodizajnu výrobkov ako efektívneho nástroja zvyšovania potenciálu recyklácie a predĺžovania životnosti výrobkov,
- prehodnotenie a optimalizáciu nastavenia systému rozšírenej zodpovednosti výrobcov v súčasnom zákone o odpadoch. Aktuálny systém nie je dostatočne účinný, pretože je účelový a netransparentný,
- čo najrýchlejšie nastavenie a spustenie systému zálohovania jednorazových obalov na nápoje,

- v krátkodobom horizonte dobudovanie informačného systému o odpadoch tak, aby boli zachytené všetky toky odpadov pri maximálnom zjednodušení plnenia evidenčnej a ohlasovacej povinnosti zo strany relevantných hospodárskych subjektov,
- zvýšiť intenzitu a kvalifikovanosť kontroly subjektov oprávnených na nakladanie s odpadmi a kontrolu rozšíriť o ďalšie nepriame ekonomické ukazovatele, ako je inventúra surovín a materiálov, materiálová bilancia vstupov výstupov a odpadu, faktúry a ich zaplatenie za likvidáciu (výpisy z bankových účtov) a podobné ekonomické nástroje. Vyškolenie inšpekčných orgánov a vypracovanie detailných povinných kontrolných postupov.

Za ľudí

Strana sa venuje odpadovému hospodárstvu na malom priestore. Oveľa viac tu vidieť prianí ako reálnych nástrojov na zlepšenie stavu. Jedným z nich je: „Nevyhadzujme, čo sa dá ešte opraviť. Podporíme opravovne a centrá opätovného použitia výrobkov.“ Strana podporuje prechod na obehové hospodárstvo, je za zníženie skládkovania či recyklovania odpadov. Proklamuje, že zvýši podiel triedenia a recyklácie odpadu na priemer EÚ lepšou dostupnosťou zberu, vzdelávaním ľudí a finančným zvýhodňovaním triedenia odpadu. Podporí efektívne dotriedňovanie zmesového komunálneho odpadu a jeho následné spracovanie. Až na výnimky však neprichádza s konkrétnymi nástrojmi, ako to dosiahnuť. Definovaných problémov INEKO sa dotýka až v 6 bodoch, čo dokazuje, že problematika pre ňu nie je cudzia. Viacerým problémom sa venuje nadrezortne. Je za stabilizovanie legislatívy stanovením časových limitov na zmeny zákonov, ktorých návrhy navyše budú musieť byť podopreté analýzou skutočných dopadov. Kládie dôraz na vyhodnocovanie efektívnosti verejných investícií pred i po ich realizácii.

Bodové hodnotenie: 11,7

Z programu strany Za ľudí

Skládkovanie je na Slovensku stále najviac využívaná forma nakladania s odpadom. Prevádzka a následná sanácia skládok odpadu je nákladná a zaťažuje životné prostredie. Slovensko nevyužíva potenciál recyklácie a opätovného využitia odpadu, čím dochádza k zbytočnému plytvaniu, k ekonomickým stratám, ale aj znečisteniu rozsiahlych území a ohrozeniu podzemných vôd.

Slovensko bez skládok – znížime skládkovanie odpadov na minimum podporou triedenia a efektívneho spracovania odpadov s prechodom na obehové hospodárstvo.

Spustíme program „Vyčistíme Slovensko od ilegálnych skládok“ v spolupráci s regiónmi a občanmi. Poskytneme obciam odbornú a finančnú podporu.

Zvýšime podiel triedenia a recyklácie odpadu na priemer EÚ lepšou dostupnosťou zberu, vzdelávaním ľudí a finančným zvýhodňovaním triedenia odpadu. Podporíme efektívne dotriedňovanie zmesového komunálneho odpadu a jeho následné spracovanie.

Podporíme predaj výrobkov v šetrných alebo opakovane použiteľných obaloch, vznik bezobalových obchodov, výmenných trhov a centier opätovného používania.

Potraviny nie sú odpad, zabránime ich zbytočnému plytvaniu. Podporíme fungovanie potravinovej banky a iných foriem využitia nepredaných potravín z obchodov a reštaurácií.

Podporíme predchádzanie vzniku odpadov. Zlepšíme informovanosť, podporíme domáce a komunitné kompostovanie.

Nevyhadzujme, čo sa dá ešte opraviť. Podporíme opravovne a centrá opätovného použitia výrobkov.

Po porovnaní všetkých strán sa na prvom mieste umiestnila SaS, pomerne tesne nasledovaná koalíciou PS – Spolu. Ostatné strany za nimi zaostávajú. Smer a ĽSNS nezverejnili volebné programy a tak ostali nehodnotené s nulovým výsledkom.

Zdroj: INEKO

Napriek výnimočnej pozícii prvých dvoch strán sa pri návrhoch riešení problémov odpadového hospodárstva ani jedna z nich nedostala nad tretinu celkového intervalu. Sedem strán nedosiahlo ani jednu desatinu intervalu. Je to spôsobené najmä tým, že problematike venujú nízku pozornosť a ostávajú často iba pri deklaráciách. Na druhej strane treba uznať, že odpadové hospodárstvo je špecifická téma, čo limituje priestor na jej rozpracovanie vo volebných programoch.

Na záver prinášame tri problémy, ktorým politické strany venovali v svojich programoch najvyššiu pozornosť. Uvedené sú v poradí dôležitosti, akú im v priemere venovali strany. Nejde o body, ktorým INEKO venovalo najvyššiu prioritu. Sú zo stredu a konca zoznamu:

7. Zefektívniť a stransparentniť podporné a dotačné schémy v odpadovom hospodárstve (napríklad z Environmentálneho fondu, zo štrukturálnych fondov EÚ), posudzovať efektívnosť využívania vynaložených prostriedkov pred ich udelením a vyhodnocovať ich reálne dopady po ich využití.

11. Presadzovať účinné opatrenia na zvyšovanie informovanosti obyvateľov o potrebe efektívneho nakladania s odpadmi, vrátane predchádzania ich vzniku; s týmto úmyslom viesť do školských osnov environmentálnu výchovu.

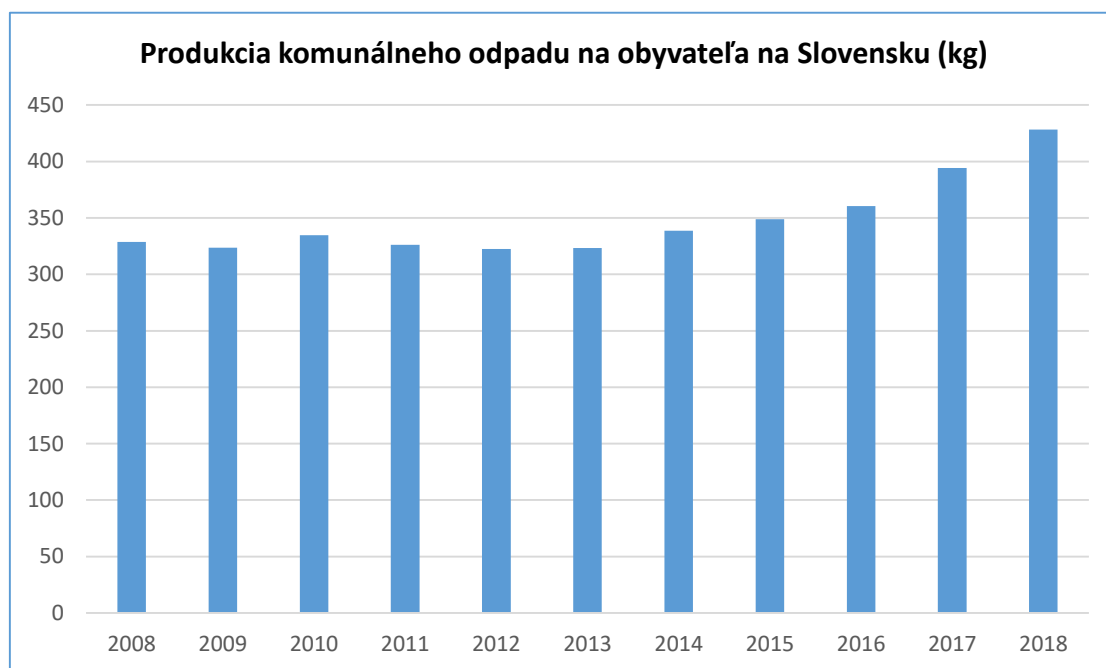
6. Posilňovať nástroje na predchádzanie vzniku odpadu a zintenzívnenie triedenia odpadu (napríklad množstevný zber, t.j. platenie za množstvo zmesového odpadu); vyberať také, ktoré prinášajú najvyššiu efektívnosť.

Prílohy:**Príloha 1****Situácia v komunálnom odpadovom hospodárstve****Príloha 2****Ciele odpadového hospodárstva****Príloha 3****Rozpracované ciele v odpadovom hospodárstve****Príloha 4****Významné problematické okruhy v odpadovej politike od roku 2020**

Príloha 1

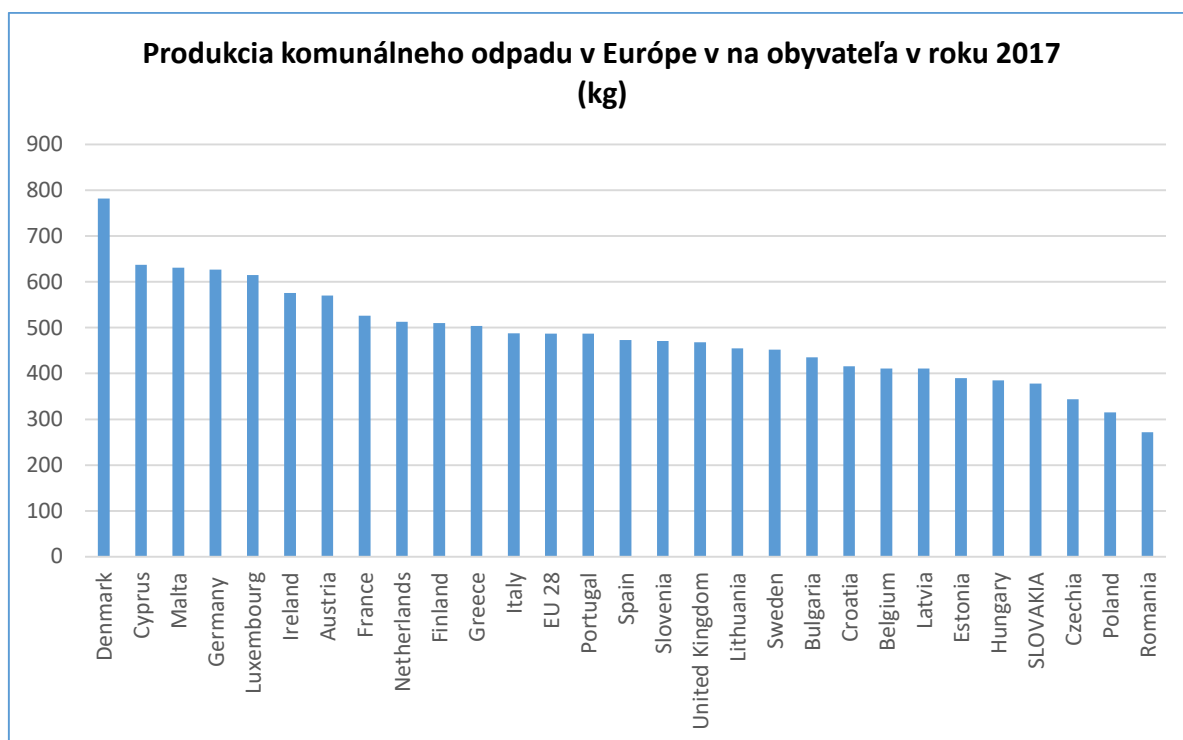
Situácia v komunálnom odpadovom hospodárstve

V roku 2018 vyprodukovalo Slovensko podľa Štatistického úradu (ŠÚ) celkovo 2,32 mil. ton komunálneho odpadu. V priemere pripadalo na jedného obyvateľa približne 428 kg komunálneho odpadu. Od roku 2014 množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa postupne narastá.

Zdroj: Štatistický úrad SR

V porovnaní s ostatnými štátmi EÚ patrila Slovensku v roku 2017 štvrtá pozícia od konca. Obyvateľ Slovenska vyprodukoval v priemere zhruba iba polovicu množstva komunálneho odpadu, ako to bolo v prípade Dánska, ktoré je v tom ukazovateli na prvom mieste.

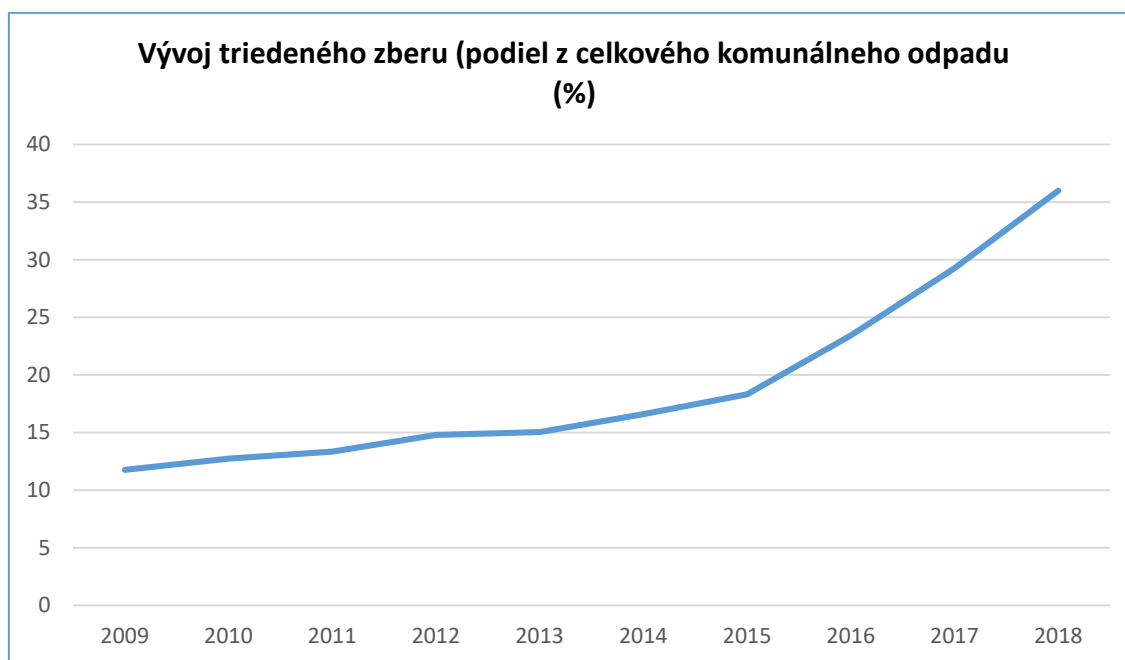

Zdroj: Eurostat

Komunálny odpad na Slovensku pozostáva najmä z odpadov z domácností, ale zahŕňa aj odpad z firiem, úradov a verejných inštitúcií. Až 86 % komunálnych odpadov tvorí zmesový komunálny odpad a zložky triedeného odpadu papier, sklo, plasty a kovy a vytriedený bioodpad. Zvyšok predstavuje najmä objemný odpad, odpad z trhovísk a čistenia ulíc.

Zmesový komunálny odpad tvorí takmer dve tretiny z celkového vyprodukovaného komunálneho odpadu. Priemerná ročná produkcia vo výške 220 kg na obyvateľa je zhruba konštantná od roku 2010. Naopak, množstvo všetkých triedených zložiek medziročne stúpa. Objem kovov sa od roku 2010 zvýšil o takmer 90 %, papiera, plastov a bioodpadu o 10 %.

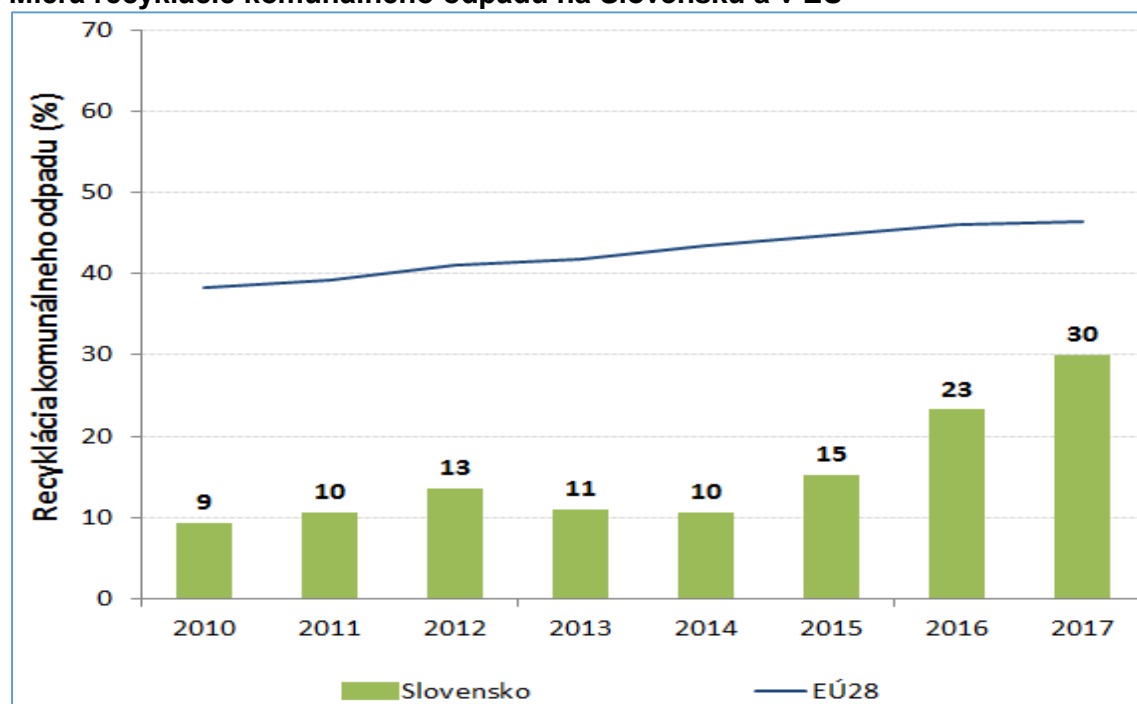
Podiel triedeného zberu na Slovensku teda rastie a v roku 2018 dosiahol 38 %. Súvisí to aj so zmenou vykazovania pri kovochoch. V predchádzajúcich rokoch vykazovali zberne kovové odpady ako priemyselný odpad, no od roku 2015 sú zarátané medzi komunálne odpady.

Zdroj: Ministerstvo životného prostredia

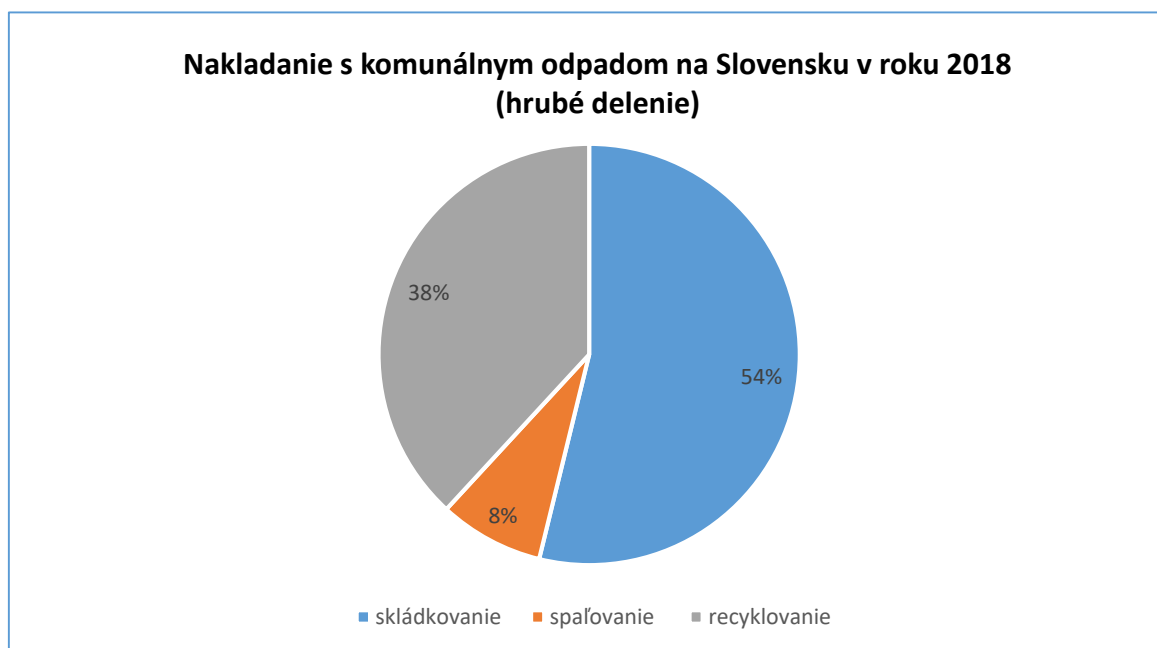
V porovnaní s priemerom EÚ však Slovensko stále zaostáva, i keď rozdiel sa od roku 2015 postupne znižuje.

Miera recyklácie komunálneho odpadu na Slovensku a v EÚ

Zdroj: Správa o vykonávaní environmentálnych právnych predpisov za rok 2019 – Slovensko

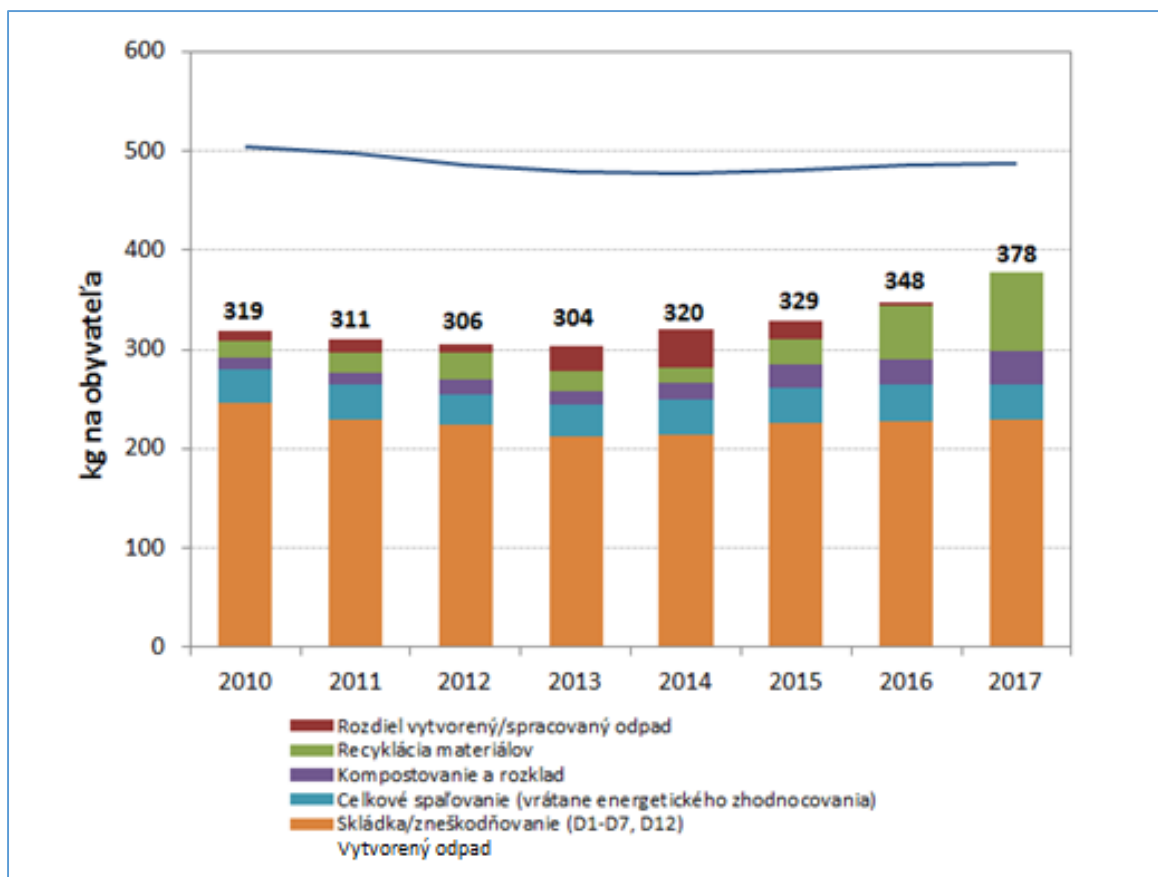
Na skládkach končí na Slovensku stále viac ako polovica komunálneho odpadu. V roku 2018 to bolo 54 %. Popri spomínaných vytriedených 38 % sa zvyšná necelá desatina komunálneho odpadu spaľovala.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Podiel skládkovania postupne klesá, a to hlavne v prospech recyklovania. Popri recyklovaní materiálov tvorí významnú položku spätné získavanie organických látok, kam patrí aj kompostovanie.

Komunálny odpad podľa typu spracovania na Slovensku 2010 – 2017

Zdroj: Správa o vykonávaní environmentálnych právnych predpisov za rok 2019 – Slovensko

Hlavné problémy odpadového hospodárstva

Hlavné problémy slovenského odpadového hospodárstva, ako na ne upozornila Európska komisia (EK) Správe o vykonávaní environmentálnych právnych predpisov za rok 2019, sú:

- slabá výkonnosť odpadového hospodárstva s nízkou mierou recyklácie a výraznou závislosťou od skládkovania,
- Slovensko má stále vysokú mieru skládkovania komunálneho odpadu, ktorá pri 60 % v roku 2017 (66 % v roku 2016) patrila medzi najvyššie v EÚ; aktuálne doplnenie: v roku 2018 podľa ŠÚ SR skládalo 54 % komunálneho odpadu,
- recyklácia (vrátane kompostovania) zostáva na pomerne nízkej úrovni (30 % v roku 2017) v porovnaní s priemerom EÚ vo výške 46 %, pričom prudké zvýšenie miery recyklácie v rokoch 2014 až 2017 bolo spôsobené najmä úpravou metodiky štatistického vykazovania, a nie zlepšením výkonnosti; aktuálne doplnenie: v roku 2018 podľa ŠÚ SR recyklovalo 38 % komunálneho odpadu.

Slovensko bude musieť podľa správy EK z roka 2019 vyvinúť značné úsilie, aby splnilo cieľ do roku 2020 recyklovať 50 % komunálneho odpadu. EK zároveň upozornila, že obrovským problémom je veľké množstvo skládok, napríklad v okolí Bratislavy, ako aj staré priemyselné lokality ako tá najkritickejšia vo Vrakuňi. Čaká sa na riadne uzatvorenie starých skládok.

Príloha 2

Ciele odpadového hospodárstva

Starším dlhodobým záväzkom Slovenska voči EÚ je dosiahnuť do roku 2020 recyklovanie 50 % komunálneho odpadu. Viacerí odborníci a napokon aj Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP) predpokladajú, že tento cieľ sa nepodarí naplniť. Podiel triedeného odpadu síce posledné roky rastie, ale stále nie dostatočným tempom a vďaka nejednoznačným štatistikám.

Novú metú nastavil Slovensku Európsky parlament. Ten v roku 2018 schválil balíček cieľov a zmien v smerovaní odpadového hospodárstva. Ciele sú v troch oblastiach:

- recyklovanie komunálneho odpadu,
- recyklovanie odpadov z obalov,
- skládkovanie.

Do roku 2025 sa má recyklovať podľa hmotnosti najmenej na 55 % komunálneho odpadu, do roku 2030 na 60 % a do roku 2035 až 65 %. Členské štáty, ktoré v roku 2013 skládkovali viac ako 60 % komunálneho odpadu, alebo v ktorých príprava na opätovné použitie a recyklovanie odpadu bolo menšie ako 20 %, majú možnosť posunúť splnenie stanovených cieľov o päť rokov. Budú však musieť splniť ciele do roku 2025 aspoň na 50 %, do roku 2030 aspoň 55 % a do roku 2035 aspoň 60 %.

Ciele recyklovania komunálneho odpadu v EÚ (%)

Cieľový rok	2020	2025	2030	2035
Miera recyklácie (hmotnostný podiel komunálneho odpadu)	50	55	60	65

Zdroj: Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES

Členské štáty majú možnosť požiadať o výnimku a o odsun cieľa miery recyklovania až o päť rokov, ak z odpadu vytvoreného v roku 2013 recykloval štát menej ako 20 % komunálneho odpadu alebo v tomto roku ukladal na skládky viac ako 60 % komunálneho odpadu. Táto možnosť sa týkala aj Slovenska.

V kategórii odpady z obalov sú stanovené ciele na najbližšie desaťročie. Do roku 2025 je cieľ recyklovať najmenej 65 % hmotnosti obalov a do roku 2030 najmenej 70 %. Okrem toho sa upravujú aj recyklačné ciele pre konkrétne materiály obalov. Podrobnejšie údaje sú v tabuľke.

Ciele recyklovania odpadov z obalov v EÚ (%)

Cieľový rok	2025	2030
Miera recyklovania odpadov z obalov	65	70
• v tom plasty	50	55
• v tom drevo	25	30

• v tom železné kovy	70	80
• v tom hliník	50	60
• v tom sklo	70	75
• v tom papier a lepenka	75	85

Zdroj: Smernica Európskeho parlamentu a Rady 94/62/ES

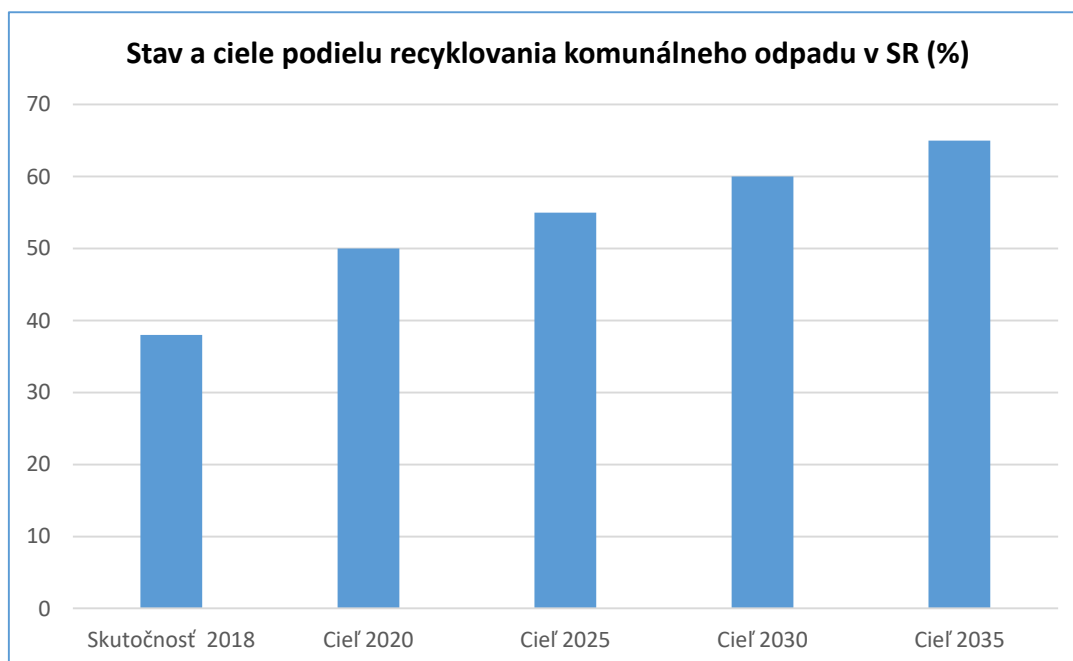
Členské štáty majú možnosť požiadať o výnimku na odsunutie cieľa miery recyklovania až o päť rokov, ale tak, aby sa miera nelíšila od cieľa viac ako 15 percentuálnych bodov. To sa týkalo aj Slovenska.

Do roku 2035 bol stanovený cieľ znížiť objem skládkovania najviac na 10 % komunálneho odpadu. Výnimku päťročného odkladu pre tento cieľ získajú len štáty, ktoré v roku 2013 ukladali na skládku viac ako 60 % komunálneho odpadu. To sa opäť týkalo aj Slovenska, ktoré ešte v roku 2017 skládkovalo 61 % komunálneho odpadu. Do roku 2035 však tieto štáty budú môcť skládkovať maximálne 25 % z celkového množstva komunálneho odpadu.

Na sledovanie cieľov má EK mechanizmus.

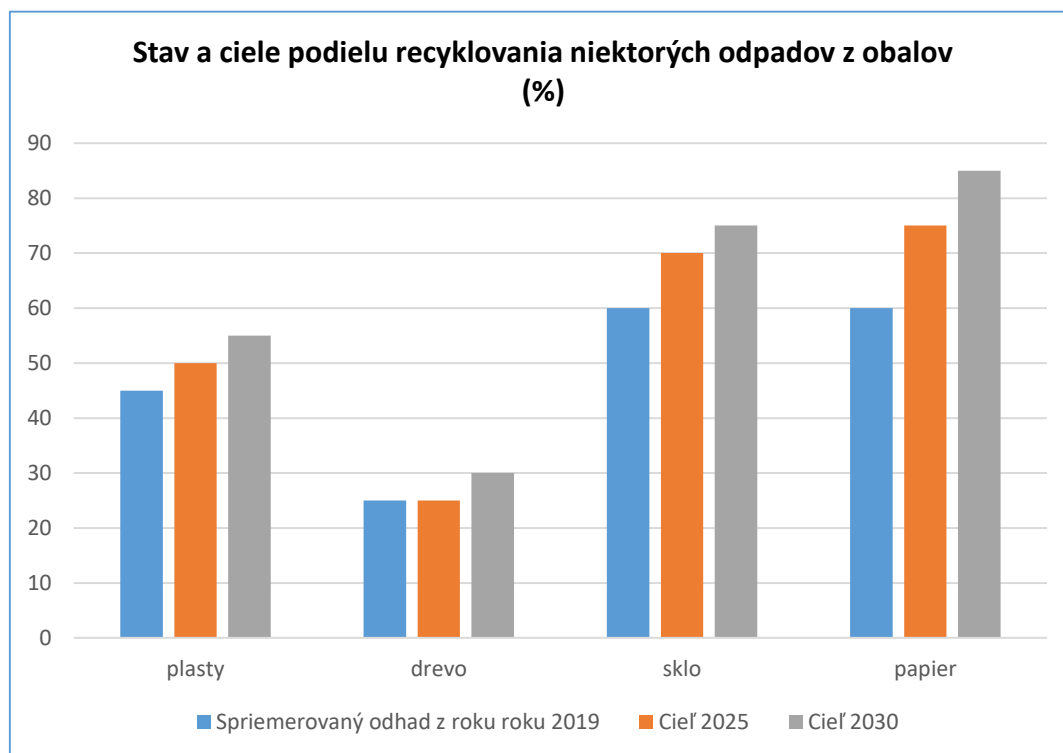
Najneskôr tri roky pred cieľovými métami vypracuje EK v spolupráci s Európskou environmentálnou agentúrou správy o pokroku pri dosahovaní cieľov pre jednotlivé štáty. Ak bude hroziť, že niektorý štát nedosiahne ciele v príslušných lehotách, dostane od hodnotiteľa konkrétne odporúčania na nápravu.

Slovensko reagovalo na nové ciele tým, že koncom roka 2019 si v novelizovanom zákone č. 79/2015 Z.z. o odpadoch stanovilo nové ciele. Týkajú sa miery recyklovania pre jednotlivé obalové materiály. Zvýšenie cieľov v oblasti prípravy na opätovné použitie a recykláciu komunálneho odpadu do roku 2025 najmenej na 55 %, do roku 2030 najmenej na 60 % a do roku 2035 najmenej na 65 %.

Zdroj: Ministerstvo životného prostredia, Smernica 2008/98/ES

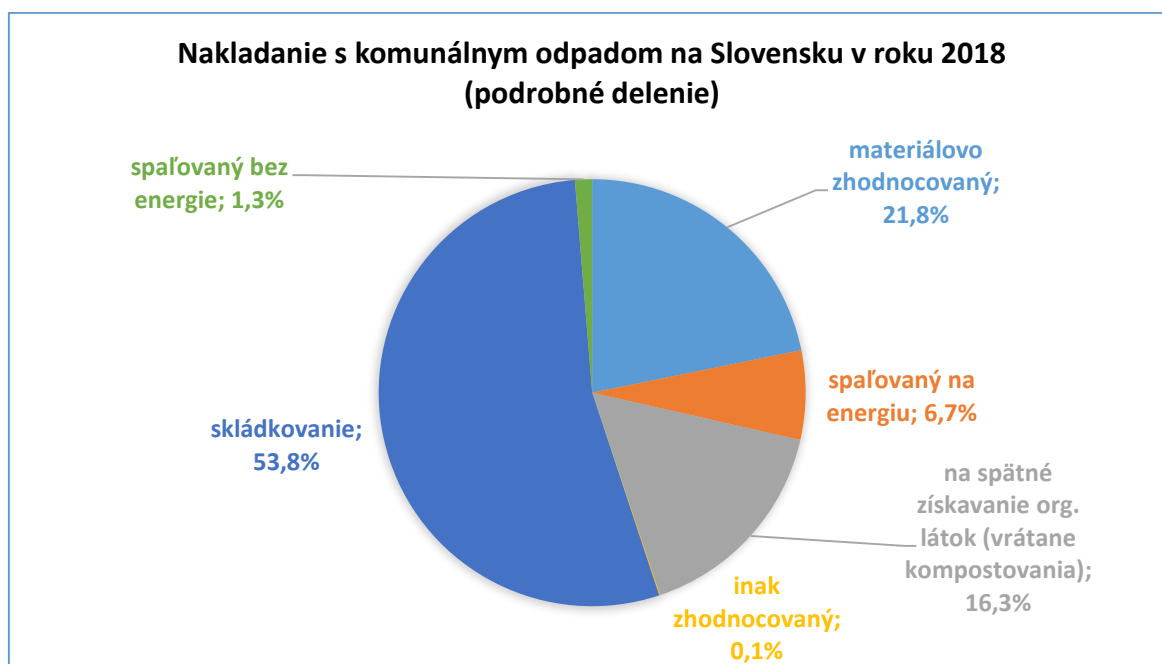
Do roku 2025 sa Slovensko zákonom zaviazalo dosahovať mieru recyklácie najmenej vo výške 65 % odpadov z obalov, do roku 2030 najmenej vo výške 70 % odpadov z obalov. Zaviazalo sa plniť ciele recyklovania odpadov z obalov, ako to navrhla EÚ a ako je to uvedené v predchádzajúcej tabuľke. V nasledujúcom grafe je aktuálny stav podielu recyklovania v niektorých jednotlivých komoditách a ciele, ktoré bude treba dosiahnuť.

Zdroj: ENVI - PAK, 94/62/ES

Slovensko sa prihlásilo k cieľom skládkovania tak, ako ich navrhla EÚ. Do roku 2035 sa zaviazalo znížiť množstvo komunálneho odpadu zneškodneného skládkovaním najviac na 10 % z celkového množstva vzniknutého komunálneho odpadu.

Splnenie tohto záväzku nebude jednoduché, lebo v roku 2018 sa na Slovensku ukladalo na skládky 54 % komunálneho odpadu. Pri pohľade dovnútra vidieť, že najväčší podiel zhodnocovania predstavovalo opätovné použitie materiálov. Zvýšením podielu recyklovania by mal podiel materiálovo zhodnocovaného odpadu ďalej rásť.

Zdroj: Štatistický úrad SR

Slovensko bude musieť na dosiahnutie cieľov vynaložiť značné úsilie. O náročnosti vypovedá, že dávnejší cieľ recyklovania v roku 2020 sa nenaplní, ale pritom bude treba dosiahnuť v nasledujúcich 15 rokoch ešte vyššie méty. Pritom nie je vylúčené, že EK v nasledujúcich rokoch ciele prehodnotí smerom k ešte tvrdším limitom. V platných smerniciach sa s touto možnosťou počíta.

Nová Európska komisia (EK) Ursuly von der Leyedenovej prijala krátko po nástupe v decembri 2019 Európsky ekologický dohovor. Ide o novú stratégiu rastu. Jej cieľom je transformovať EÚ na spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť s moderným a konkurencieschopným hospodárstvom, ktoré efektívne využíva zdroje, kde budú do roku 2050 čisté emisie skleníkových plynov na nule a kde hospodársky rast nezávisí od využívania zdrojov.

EK už vtedy počítala s tým, že členské štáty do konca roka 2019 predložia svoje revidované energetické a klimatické plány. V týchto plánoch by sa podľa nariadenia o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy mali stanovovať ambiciózne národné príspevky k cieľom na úrovni EÚ. Komisia varovala, že vyhodnotí ambícióznosť plánov a potrebu dodatočných opatrení, ak úroveň ambícií nie je dostatočná.

Nový akčný plán EK pre obehové hospodárstvo má zahŕňať politiku udržateľných výrobkov na podporu obehového navrhovania všetkých výrobkov na základe spoločnej metodiky a zásad. Ide hlavne o tieto princípy:

- pred recykláciou materiálov sa uprednostní znižovanie ich objemu a opätovné využívanie,
- podporia sa nové obchodné modely a stanovia minimálne požiadavky na prevenciu uvádzania environmentálne škodlivých výrobkov na trh EÚ,
- ďalej sa má rozšíriť zodpovednosť výrobcov.

EK ohlásila, že zväží právne požiadavky na posilnenie trhu s druhotnými surovinami o povinný recyklovaný obsah (napríklad v prípade obalov, vozidiel, stavebných materiálov a batérií). Na zjednodušenie nakladania s odpadom pre občanov a zabezpečenie ekologickejších druhotných surovín pre podniky EK navrhne únijský model triedeného zberu odpadu.

Najnovší rozpočet EÚ bude mať kľúčový význam. Komisia navrhla 25%-ný cieľ, pokiaľ ide o začleňovanie klimatického hľadiska do všetkých programov EÚ. Európske fondy majú pomôcť vidieckym oblastiam využívať príležitosti v obehovom hospodárstve a biohospodárstve.

V januári 2020 poslanci Európskeho parlamentu podporili Európsky ekologický dohovor a zaviazali sa pozmeniť všetky legislatívne návrhy tak, aby boli v súlade s ním. EK by mala podľa poslancov predložiť návrhy na zmenu právnych predpisov v oblasti klímy a energetiky najneskôr do júna 2021. Ich súčasťou by malo byť zvýšenie cieľov v oblasti energetickej účinnosti, ako aj zavedenie záväzných vnútroštátnych cieľov a zvýšenie únijských cieľov v oblasti obnoviteľnej energie.

Otvoriť sa tak môžu aj predpisy súvisiace s komunálnym odpadovým hospodárstvom v členských štátoch.

Príloha 3

Rozpracované ciele v odpadovom hospodárstve

Koncom roka 2019 prijala vláda Integrovaný národný energetický a klimatický plán (NECP) na roky 2021 – 2030, ktorého predloženie, mimochodom, predpokladala predsedníčka EK Ursula von der Leyedenová. Podľa vlády je jedným z opatrení na zabezpečovanie environmentálnej udržateľnosti energetické zhodnocovanie odpadov.

Vláda sa v Pláne prihlásila k budovaniu obehového hospodárstva. To sa a snaží minimalizovať a optimalizovať energetické materiály a toky. Najväčší potenciál znižovania emisií skleníkových plynov majú z hľadiska obehového hospodárstva tieto sektory:

- materiály (najmä plasty, ale aj kovy a cement),
- poľnohospodárstvo a výroba potravín (zníženie strát a recyklácia živín),
- stavebníctvo (náhrada materiálov, modulárny dizajn, inteligentné drviče, zdieľanie priestoru, zlepšenie životnosti),
- sektor odpadového hospodárstva,
- automobilový priemysel (zdieľanie vozidiel, trvanlivosť, zlepšenie životnosti).

Ako vidieť, sektor odpadového hospodárstva sa dostal medzi priority.

Vo februári 2019 schválila vláda nosný koncepčný materiál s názvom Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030. Envirostratégia 2030 sa prihlásila k udržateľnému obehovému hospodárstvu, založenom na dôslednej ochrane zložiek životného prostredia a využívajúcom čo najmenej neobnoviteľných prírodných zdrojov. Za najväčšie súčasné problémy životného prostredia na Slovensku tvorcovia považujú problematiku odpadového hospodárstva, kvalitu ovzdušia a ochranu biotopov a druhov hlavne v lesných, lúčnych a mokraďových ekosystémoch. Slovensko podľa nich za vyspelými krajinami najviac zaostáva v nakladaní s odpadom a v kvalite ovzdušia. Miera recyklácie komunálneho odpadu je jedna z najnižších v EÚ, naopak skládkovanie je stále dominantná forma nakladania s odpadom a jeho miera je jedna z najvyšších v EÚ.

Program predchádzania vzniku odpadov na roky 2019 – 2025 schválila vláda v januári 2019. Cieľom programu je minimalizovanie tvorby odpadov a dôsledné dodržiavanie hierarchie odpadového hospodárstva. Nový informačný systém odpadového hospodárstva pomôže zlepšiť kontrolu nad odpadovými tokmi. Systém bude zameraný na sledovanie odpadu od jeho vzniku až po jeho zhodnotenie, respektíve zneškodnenie. V Programe sa konštatuje, že vznik odpadov od roku 2010 síce mierne poklesol, ale medzi rokmi 2014 až 2016 narástol o 18 %. Vzhľadom na túto skutočnosť je možné konštatovať, že hlavný cieľ, ktorým je posun od materiálového zhodnocovania ako jedinej priority odpadového hospodárstva k predchádzaniu vzniku odpadu, sa nepodarilo naplniť.

Program počíta s uplatnením niektorých dôležitých opatrení:

- Zvýšiť poplatky za ukladanie odpadov na skládky odpadov v rámci novely zákona o poplatkoch za uloženie odpadov v nadväznosti na jeho účinnosť a príslušného vykonávacieho predpisu. *Termín:* k novele zákona o poplatkoch za uloženie odpadov a príslušného vykonávacieho predpisu, december 2022.
- Vypracovanie analýzy vplyvov zavedenia zberu odpadov „od dverí k dverám“ a množstvového zberu, ktoré sú spojené s evidenciou odpadov na úrovni obyvateľov ako nástroja pre zavedenie týchto krokov na úrovni SR. *Termín:* december 2024.

- Podpora systémov spätného odberu odpadov z výrobkov, ako aj lokálnych zálohových systémov formou úpravy legislatívy a ekonomickej motivácie. *Termín: 2025.*
- Vypracovanie stratégie nakladania s biologicky rozložiteľným komunálnym odpadom (BRKO) vrátane dôkladnej analýzy vzniku BRKO a aplikovania platnej hierarchie odpadového hospodárstva s dôrazom na predchádzanie vzniku odpadu. *Termín: 2020*
- Príprava metodiky na výpočet množstiev kompostovaných biologicky rozložiteľných odpadov formou domáceho a komunitného kompostovania. *Termín: 2020*
- Príprava a realizácia Národného vzdelávacieho programu o predchádzaní vzniku biologicky rozložiteľných odpadov a odpadov z potravín pre jednotlivé cieľové skupiny – obyvateľov, samosprávy a štátnu správu. *Termín: príprava 2021, realizácia priebežne .*
- V zákone o odpadoch ustanoviť zákaz skládkovania potravinového odpadu z veľkoobchodu, maloobchodu a distribúcie s účinnosťou od 1. 1. 2023.
- Posúdiť možnosť zrušenia výnimiek pre povinnosť zavedenia a zabezpečovania vykonávania triedeného zberu biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu z domácností. *Termín: 2022.*
- Vypracovanie analýzy zameranej na prieskum najčastejšie používaných obalov umiestnených na trh SR so zameraním na dotriedňovacie a recyklačné zariadenia a metodiky na posúdenie produktov umiestnených na trh z hľadiska recyklovateľnosti na Slovensku a okolitých krajinách (vzhľadom na kapacity v regióne). *Termín: december 2020 .*

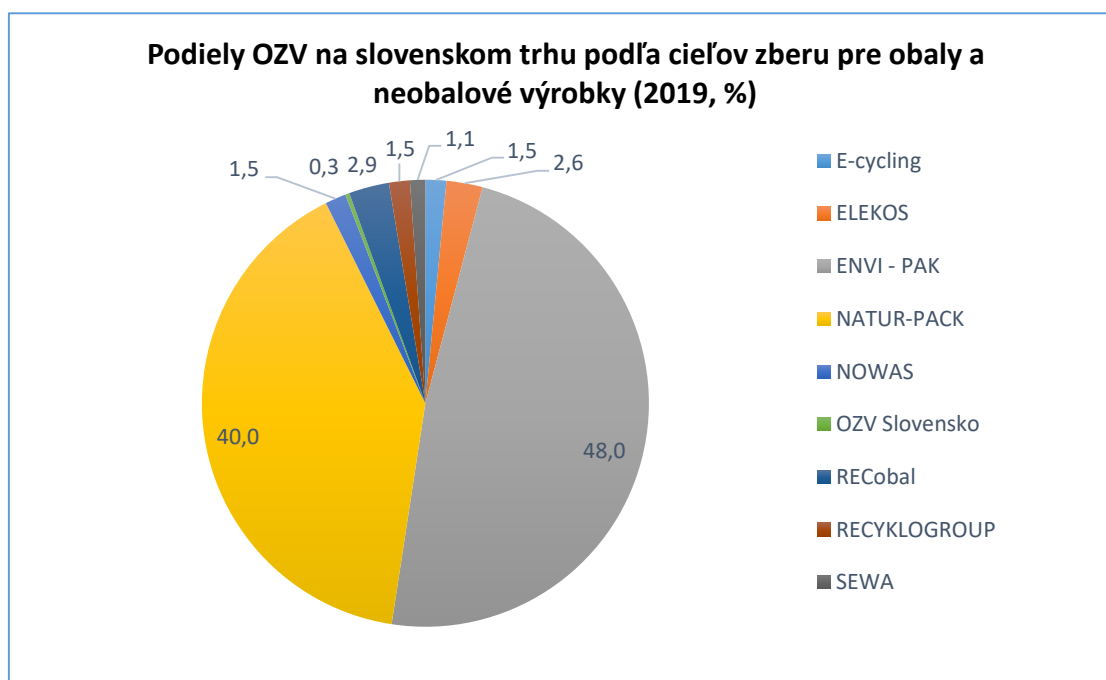
Na plnenie niektorých z uvedených cieľov už vláda rozbehla aktivity minulý rok, a to prostredníctvom novely zákona 79/2015 Z.z. o odpadoch a prijatím č. 302/2019 Z.z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje.

Príloha 4

Významné problematické okruhy v odpadovej politike od roku 2020

Aký systém má na Slovensku platiť

V EÚ a na Slovensku sa uplatňuje princíp, podľa ktorého výrobca znáša náklady počas celého cyklu výrobku a je zodpovedný za naloženie s obalovým odpadom. Výrobcovia si môžu plniť svoje povinnosti buď individuálnym spôsobom alebo prostredníctvom organizácií zodpovednosti výrobcov (OZV). Prvý spôsob sa využíva napríklad vtedy, ak ide o odpady z obalov z výrobkov, ktoré sa použili len v rámci prevádzok výrobcu. OZV sa vytvárajú podľa definovaných druhov vyhradených výrobkov. S vybranou OZV uzatvárajú výrobcovia zmluvy. Príslušnú OZV si výrobcovia vyberajú na trhu, rozhoduje predovšetkým výška poplatkov. Výrobcovia hradia poplatky za zber, prepravu a zhodnotenie odpadov do OZV a tie plnia v ich mene povinnosti stanovené zákonom. OZV zabezpečujú a financujú systém triedeného zberu tak, že hradia náklady na triedený zber zberovými spoločnosťami, spracovateľskými zariadeniami, recyklátormi, prepravnými spoločnosťami a obciam. Občania a obce za nakladanie s takýmto odpadom neplatia nič. Na slovenskom trhu pôsobí v oblasti odpadov z obalov desiatka OZV, pričom dve z nich pokrývajú takmer deväť desatín trhu.

Zdroj: Ministerstvo životného prostredia SR

Práve vnesenie trhu do tejto oblasti a vyprofilovanie významných hráčov bolo kľúčové rozhodnutie pri spustení režimu postavenom na OZV. Tie sú hlavným hráčom, u nich sa koncentrujú prostriedky na nakladanie s vytriedenými odpadmi. Základné pravidlá stanovila EÚ, ale bolo na členských štátoch, akú konkrétnu formu si zvolia. Ešte v roku 2018 sa na Ministerstve životného prostredia uvažovalo, že by sa súťaž medzi OZV na Slovensku zrušila a ich miesto by obsadila monopolná agentúra. Napokon sa rezort rozhodol pokračovať

v rozbehnutom modeli a postavenie OZV ešte posilnil. Na zabezpečenie cieľov v odpadovom hospodárstve treba využívať modely, ktoré prinesú najväčšiu hodnotu za peniaze.

Dopad na: výrobcov, obce, vládu

Odhad výdavkov: nešpecifikovaný

Osveta a vzdelávanie ako nástroj na zvýšenie triedenie odpadov

Úspešnosť triedeného zberu sa začína u občanov, aby vedeli, ako majú triediť odpad a aby tak robili. Zákon o odpadoch ukladá v súčasnosti OZV povinnosť vzdelávania verejnosti s celoslovenským pôsobením a lokálnym pôsobením na úrovni obce. Zmyslom vzdelávacích a propagačných aktivít s celoslovenským pôsobením má byť najmä zvyšovanie motivácie a osobnej angažovanosti všetkých občanov v oblasti triedeného zberu odpadov. Za rok 2019 dve najväčšie organizácie ENVI – PAK a NATUR-PACK, pokrývajúce takmer deväť desiatín trhu, vykázali náklady na vzdelávacie aktivity za takmer 800-tisíc eur. Tie sa podieľali na ich celkových výdavkoch zhruba 2 percentami. Obce majú povinnosť zverejňovať na svojej internetovej stránke zrozumiteľný opis nakladania s komunálnymi odpadmi a najmenej raz do roka zabezpečiť informačnú kampaň zameranú na zvýšenie triedeného zberu biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov. Vláda v Envirostratégii 2030 sľubuje, že v spolupráci s ústrednými orgánmi štátnej správy a ich odbornými organizáciami, akademickou obcou, mimovládnyimi organizáciami a samosprávami sa zefektívni systém formálnej a neformálnej environmentálnej výchovy, ako aj vzdelávania a osvety pre udržateľný rozvoj. Na zabezpečenie týchto cieľov budú vyčlenené dostatočné štátne, verejné aj súkromné finančné zdroje. Dôležité je meranie efektívnosti vynakladania využívaných zdrojov na osvetu – tých, čo sa už vynaložili, i tých, ktoré budú do tejto oblasti prúdiť ďalej.

Dopad na: súkromný sektor, obce, vládu

Odhad výdavkov: nešpecifikovaný

Predchádzanie vzniku odpadu

Za jeden z najlepších nástrojov na minimalizovanie odpadu ešte pred jeho vznikom považujú odborníci ekonomickú motiváciu obyvateľov. Tí sú povinní platiť za nevytriedený komunálny odpad umiestňovaný do nádob a vriec s čiernou farbou. Náklady na zber a ďalšie naloženie s takýmto odpadom platia obce z výberu miestneho poplatku za komunálny odpad. Takto zhromaždené prostriedky môžu využívať len na nakladanie s odpadom. Vo veľkej väčšine slovenských obcí je miestny poplatok pre občanov v rovnakej výške bez ohľadu na množstvo vyprodukovaného odpadu. Alternatívou je množstevný zber, teda že občan platí iba za taký objem netriedeného komunálneho odpadu, aký vyprodukoval. Obce majú možnosť prevádzkovať takýto systém. V štúdiu z roku 2019 Inštitút Environmentálnej politiky MŽP uviedol, že len necelých 13 % obyvateľov Slovenska si uplatňuje množstevný zber odpadu. Platenie paušálnych poplatkov vo zvyšných obciach nemotivuje občanov k zníženiu produkcie alebo k zvýšeniu triedenia či kompostovania odpadov. Naopak zber, pri ktorom poplatok závisí od hmotnosti alebo objemu vyprodukovaného odpadu, predstavuje podľa Inštitútu priamu finančnú motiváciu a nástroj na uplatňovanie princípu „plať za to, čo vyhodíš“. Z analýzy údajov za obdobie rokov 2010 – 2018 vyplýva, že množstevný zber na Slovensku znižuje produkciu zmesového odpadu na obyvateľa v priemere o 22 %. S väčším

využitím tohto nástroja počíta aj vládny Program predchádzania vzniku odpadov na roky 2019 – 2025. Podporou širšieho uplatňovania množstevného zberu by sa zvýšila miera triedenia odpadu a znižovala produkcia netriedeného odpadu.

Dopad na: súkromný sektor, obce, vládu

Odhad výdavkov: nešpecifikovaný

Intenzifikovanie triedeného zberu

Z hľadiska plnenia cieľov na zvyšovanie recyklovania komunálneho odpadu bude nevyhnutné zvýšiť zber triedeného odpadu. Ak sa má splniť starší dlhodobý cieľ recyklovať do roku 2020 50 % komunálneho odpadu, potom by len v roku 2020 bolo treba vytriediť navyše oproti súčasnosti 400-tisíc ton odpadu, z čoho 165-tisíc ton by tvorili komodity papier, sklo, plasty, kovové obaly a viacvrstvové kombinované materiály. ENVI – PAK uvádza, že len na splnenie uvedených 165-tisíc ton pri zohľadnení štandardov zberu predstavuje ekvivalent vývozu viac ako 6 miliónov 1 100-litrových kontajnerov ročne, čo pri nákladoch na triedený zber roku 2018 reprezentuje náklad viac ako 44,5 mil. eur.

Dopad na: OZV, výrobcov

Odhad výdavkov (odhad ENVI – PAK): 44,5 mil. eur

Finančná garancia pre OZV

OZV majú po novele zákona o odpadoch z roku 2019 povinnosť skladať finančnú garanciu podľa výšky ročných nákladov na plnenie povinností, ktoré im vyplývajú z rozšírenej zodpovednosti výrobcov, a to od 50-tisíc až do 200-tisíc eur. Garancia má slúžiť podľa tvorcov novely na zabezpečenie záväzkov, napríklad nezabezpečený odvoz odpadu, členov a zakladateľov koordinačného centra a zároveň aj subjektov, ktoré ešte nemajú uzatvorenú zmluvu s koordinačným centrom. Na vysvetlenie, v koordinačných centrách (KC) sa registrujú OZV a výrobcovia, ktorí sa rozhodli plniť si svoje povinnosti voči zákonu o odpadoch individuálne. Na Slovensku je päť KC, v tejto analýze sa venujeme jednému z nich KC Obaly, združujúcemu subjekty zaoberajúce sa odpadom z obalov.

Dopad na: OZV, výrobcov

Odhad výdavkov (prepočet ENVI – PAK): približne 1 mil. eur

Poplatky za skládkovanie

Ukladanie na skládky sa viac než spolovice používa ako spôsob nakladania s komunálnym odpadom. V roku 2019 zaplatila obec na Slovensku za skládkovanie jednej tony zmesového komunálneho odpadu podľa spoločnosti Wood & Company v priemere 45 eur, v tomto sa predpokladá rast na úroveň 60 eur. V nasledujúcich rokoch, po zohľadnení povinnosti vybavenia zberových vozidiel váhami, môže dôjsť k zvýšeniu nákladov za 1 tonu zmesového komunálneho odpadu až na 90 – 100 eur. Viac ako polovicu ceny za uskladnenie na skládku predstavujú platby za technické náklady, ktoré si určujú ich prevádzkovatelia slobodne. Druhá časť je štátom regulovanou daňou a pre vládu nástrojom na to, aby boli obce nútené čím viac triediť odpad. Súčet zákonom stanoveného poplatku a technických nákladov tvorí

tzv. Gate Fee, čo je reálna cena za skládkovanie. Ide o postupné zvyšovanie poplatkov, lepšie povedané daní, za uloženie komunálneho zmesového odpadu. Tieto sadzby v zmysle nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 330/2018 Z. z. postupne rastú. Ich sadzby síce závisia od stupňa vytriedenia, ale z roka na rok sa zvyšujú vo všetkých kategóriách.

Položky a sadzby za uloženie komunálneho odpadu a objemového odpadu na skládku odpadov

Položka	Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu x [%]	Sadzba za príslušný rok v eurách . t ⁻¹		
		2019	2020	2021 a nasledujúce roky
1	$x \leq 10$	17	26	33
2	$10 < x \leq 20$	12	24	30
3	$20 < x \leq 30$	10	22	27
4	$30 < x \leq 40$	8	13	22
5	$40 < x \leq 50$	7	12	18
6	$50 < x \leq 60$	7	11	15
7	$x > 60$	7	8	11

Európska komisia víta vyššie zdaňovanie skládkovania, lebo prinesie nižšiu atraktivnosť takéhoto spôsobu nakladania s komunálnym odpadom. Zároveň však dodáva, že si treba počkať, či tieto trendy prinesú potrebné stimuly na zmenu výkonnosti Slovenska v oblasti odpadov. Inými slovami, čaká, či takéto opatrenie prinesie vo verejnosti pochopenie. Dopady sa tak dajú kvantifikovať ťažko, lebo budú závisieť od toho, akým tempom sa budú komunálne odpady presmerúvať zo skládok na recyklovanie alebo na energetické zhodnotenie. Ak by napríklad klesol v tomto roku podiel odpadu uloženého na skládky o štvrtinu v porovnaní s rokom 2018, obce by za takto umiestnený odpad zaplatili navyše 15 mil. eur.

Dopad na: obce

Odhad výdavkov (podľa odhadu rastu ceny za ukladanie odpadu na skládky Wood & Company): desiatky miliónov eur

Environmentálny fond

Poplatky za uloženie komunálneho odpadu, opísané v predchádzajúcom texte, sústreďuje Environmentálny fond. Základnou filozofiou je zvýšenie poplatku za skládkovanie a rozdeľovanie príjmu z poplatku medzi obce a subjekty, podnikajúce v odpadovom hospodárstve. Čím lepšie obec triedi, tým nižšiu sadzbu poplatku dostáva a platí nižší poplatok za skládkovanie. Zároveň, iba obce, ktoré v triedení komunálneho odpadu dosahujú stanovenú úroveň vytriedenia (2019 – 30 percent, 2020 – 33 percent a 2021 – 35 percent), majú nárok na príspevok z výnosu poplatku. Ide o pokus o zjavnú motiváciu. Účel dotácie je však definovaný veľmi široko a preto vzniká otázka, aká bude transparentnosť pri udeľovaní dotácií. Dotácie môžu byť poskytnuté aj podnikateľom na predchádzanie vzniku odpadu, triedený zber odpadu a recykláciu odpadu, alebo znižovanie produkcie odpadu vo výrobnom procese. To znamená, že podnikatelia, ktorí dostanú dotáciu, budú mať v súťaži výhodu

oproti ostatným, ktorí ju nedostanú. Obce sa, pochopiteľne, zo zvyšovania poplatkov na skládkach netešia, a preto je o to dôležitejšie, aby bol systém spätného rozdeľovania vybraných daní transparentný. Environmentálny fond rozdelil v roku 2018 dotácie na ochranu životného prostredia vo výške 62,3 mil. €, na odpady išlo 2,5 milióna eur. Výdavky na správu fondu (na zamestnancov) tvorili 2,1 mil. €. (3,4 % z celkových výdavkov). Fond zamestnával 60 zamestnancov. Udeľovaniu dotácií by mali predchádzať analýzy podľa princípu hodnota za peniaze a spätne by sa mala vyhodnocovať efektívnosť vynaložených prostriedkov. Proces by mal byť transparentný.

Dopad na: podporované subjekty

Odhad výdavkov: nešpecifikovaný

Likvidovanie nelegálnych skládok

Počet nelegálnych skládok na Slovensku sa odhaduje na niekoľko tisíc a problémy s nimi pretrvávajú. V rokoch 2010 až 2016 sa podľa Inštitútu environmentálnej politiky vynaložilo na uzatváranie a rekultiváciu nešpecifikovaného počtu skládok 51,8 mil. eur. V roku 2019 stupňovala EK konanie proti Slovenskej republike pre porušenie európskeho práva v prípade 35 skládok. Podľa európskych pravidiel mali členské štáty do 16. júla 2009 zatvoriť skládky odpadov, ktoré nespĺňali požiadavky smernice. V minulosti európska exekutíva zažalovala Slovensko pre skládku v Žiline – Považskom Chlmci. Vláda ju musela pri nešpecifikovaných nákladoch uzavrieť. Na základe vlnajšieho rozsudku Súdneho dvora EÚ musel štát pre porušovanie európskeho práva zaplatiť pokutu a penále v celkovej výške 1,9 mil. eur.

Dopad na: vládu, obce

Odhad výdavkov: desiatky miliónov eur

Zákaz skládkovania neupraveného odpadu

Od začiatku roka 2021 sa nebude môcť ukladať na skládky odpad, ktorý neprejde triedením s cieľom znížiť jeho množstvo a nebezpečenstvo pre zdravie ľudí. Mechanicko-biologickou úpravou sa vyčlení ľahká frakcia v podobe tuhého alternatívneho paliva a ťažká frakcia, z ktorej sa oddelí biologický odpad určený do bioplynových staníc či na energetické zhodnocovanie. Spoločnosť Wood & Company odhaduje, že Slovensko s ročnou produkciou skládkovaného komunálneho odpadu na úrovni zhruba 1,2 mil. ton bude potrebovať desiatky zariadení mechanicko-biologickej úpravy, čo predstavuje investície vo výške cca 360 mil. eur. Prepočty ENVI – PAK vychádzajú z toho, že ak by vytriedilo a spracovalo ročne 120-tisíc ton odpadu, ktorý v súčasnosti končí na skládkach, vyžiadalo by si to 6 špeciálnych, splitting zariadení s investičnými nákladmi 18 mil. eur a ročnými prevádzkovými nákladmi zhruba v tej istej sume.

Dopad: skládky, obce

Odhad výdavkov (na kapacity na úpravu komunálneho odpadu podľa Wood & Company): 360 mil. eur

Povinné váženie odpadu

Od 1. januára 2023 budú musieť byť zberné vozidlá na zber komunálneho a triedeného obalu vybavené vážiacim systémom. Pre zberové spoločnosti bude riešením buď nakúpiť nové automobily so systémom alebo prerobiť existujúce. Náklad na inštalovanie váhy je podľa spoločnosti Brantner Slovakia pôsobiacej v oblasti nakladania s komunálnym odpadom približne 25-tisíc eur. Bratislavská zberná spoločnosť Odvoz a likvidácia odpadu sa vyjadrila, že bude musieť obstarávať nové zberové vozidlá. Zberné spoločnosti budú musieť tiež inštalovať elektronický evidenčný systém. Spôsobené náklady môžu vyvolať existenčné problémy malých zberných spoločností, malých zvozových spoločností a technických služieb, tvrdia predstavitelia obcí. Náklady zberových firiem by mohli podľa odhadu Obecných novín stúpnúť o desiatky miliónov eur, v čom zohľadňujú náklady na komunálnu techniku.

Dopad na: zberové spoločnosti

Odhad výdavkov: desiatky miliónov eur

Ekologické obaly

Novelizovaný zákon o odpadoch z roku 2019 zvyhodňuje výrobcov environmentálne priaznivejších výrobkov. Podľa princípu ekomodulácie budú musieť OZV zohľadniť vo svojich cenníkoch recyklovateľnosť, trvanlivosť či možnosti opätovného použitia výrobku. Výrobca, ktorého výrobok alebo obal je ľahšie recyklovateľný, bude niesť nižšie náklady ako výrobca, ktorého výrobok je ťažko recyklovateľný. Toto opatrenie má nepriamo motivovať výrobcov, aby hľadali alternatívy, a napríklad v prípadoch, kde to nie je potrebné, upustili od zložených – kompozitných obalov, alebo nepoužívali viacero druhov obalov na jeden výrobok. Toto všetko bude treba monitorovať, vyhodnocovať, distribuovať, kontrolovať.

Dopad na: OZV

Odhad výdavkov: nešpecifikovateľný

Zber 100 % bioodpadu

Od začiatku roka 2021 vzniká povinnosť zabezpečiť vykonávanie triedeného zberu komunálneho odpadu pre biologicky rozložiteľný kuchynský odpad. Aktuálne fungujúci systém zberu zelenej biologickej zložky podľa spoločnosti Wood & Company nebude postačovať a bude potrebné zaviesť intenzívny zber kuchynského odpadu minimálne jedenkrát za týždeň, čo bude predstavovať zvýšenie nákladov na zber o ďalšiu triedenú zložku. V zariadeniach na spracovanie biologickej zložky bude navyše nevyhnutné uplatnenie tzv. hygienizácie a celkové náklady na spracovanie sa odhadujú v rozmedzí 25 – 50 eur za tonu spracovaného kuchynského odpadu.

Dopad na: obce

Odhad výdavkov (podľa Wood & Company): nešpecifikovaný

Zálohovanie plastových fliaš a plechoviek

Prvé zálohovanie sa v zmysle zákona č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje spustí po nastavení celého systému zálohovania, vrátane zabezpečenia vratných automatov a celkovej logistiky, v roku 2022. Právna norma počíta s výškou zálohy 12 centov za plastovú fľašu a 10 centov za plechovku. Cieľom zákona je znížiť množstvo voľne

pohodených plastových nápojových obalov. V súčasnosti sa ročne uvedie na slovenský trh miliarda PET fliaš. Z toho 400 miliónov končí na skládkach, či v horšom prípade voľne pohodená v prírode. Po zálohovaní by zhruba 95 % nápojových obalov malo skončiť v recyklačných zariadeniach. Dnes je úspešnosť zberu PET fliaš vyše 60 %. MŽP si k dopadom tohto zákona vypracovalo analýzu. Uznalo, že uplatnenie zálohovania bude viesť k strate v systéme triedeného zberu približne v hodnote 5,1 mil. eur ročne, po zohľadnení odpisov 8 mil. eur ročne a ročná strata systému tak bude predstavovať 13,1 mil. eur. Na porovnanie, je to zhruba toľko, koľko zaplatia výrobcovia do systému jednej z dvoch najväčších OZV za trištvrte roka. Túto stratu budú musieť uhradiť výrobcovia ostatných obalových a neobalových tovarov, ktorí za tonu uvedených plastových, respektíve kovových obalov zaplatia 1,3-, respektíve 1,7-násobne viac, ako je tomu dnes. Investičné náklady subjektov, ktoré na trh uvádzajú nápoje balené v jednorazových nápojových obalov z plastu a kovu, by mali podľa MŽP predstavovať v najbližších 10 rokoch 80 mil. eur. Podľa iného odhadu spoločnosti Ekos Plus dosiahnu vstupné náklady na zberné automaty a stavebné úpravy 133 miliónov eur. Prevádzkové náklady podľa tejto alternatívnej štúdie by mali vyjsť na 29 miliónov eur, náklady na prepravu 5 mil. eur. Výrobcovia a firmy z odpadového hospodárstva navrhli ako alternatívu investovať prostriedky do technológií dotriedňovania zmesového komunálneho odpadu na celom území Slovenska, ale zákon napokon zálohovanie perspektívne schválil. MŽP vyhlásilo v decembri 2019 výzvu na prihlásenie sa do výberu správcu zálohového systému jednorazových obalov na nápoje. Správca bude zodpovedať za organizačné aj technické riešenie zálohového systému na území Slovenska.

Dopad na: OZV, výrobcov, predajcov

Odhad výdavkov (podľa Ekos Plus): viac ako 100 mil. eur

Výstavba zariadení na energetické využitie odpadu (ZEVO)

Na Slovensku sa v roku 2018 energeticky zhodnotilo 8 % komunálneho odpadu. V rozšírení zariadení ZEVO vidia viacerí odborníci riešenie na obmedzenie skládkovania. Na Slovensku sa odpad spaľuje v zariadeniach v Bratislave a Košiciach. Investičná skupina Wood & Company, ktorej patrí ZEVO v Košiciach, v roku 2019 oznámila, že chce vynaložiť 600 miliónov eur na päť nových koncových prevádzok, tzv. centier cirkulárnej ekonomiky. Polovicu odpadu, ktorý príde do centra, hodlá poslať naspäť do obehu ako druhotné suroviny. Druhá polovica sa má energeticky zhodnotiť, teda spáliť na výrobu elektriny a tepla. V roku 2018 potenciálny investor vyhlásil, že od vlády bude žiadať podporu vo forme garantovaných cien elektriny. Celkovú úroveň nákladov na energetické zhodnocovanie očakáva Wood & Company v nasledujúcich rokoch na úrovni okolo 80 eur za tonu odpadu. V horizonte niekoľkých rokov by tak mala byť cena za skládkovanie jednej tony odpadu vyššia ako cena za jej energetické zhodnotenie. Tú očakáva v na úrovni 90 až 100 eur za tonu. ENVI – PAK uvádza ako alternatívu k skládkovaniu dotriedňovanie a následné maximalizovanie využitia zmesového komunálneho odpadu s využitím technológie splittingu (vytriedenia odpadu a z jednej frakcie výroby tuhého alternatívneho paliva), plazmového splyňovania (výroby energetického plynu vysokej teploty) a katalytickej mineralizácie (výroby minerálneho prachu z organického odpadu). Inštitút environmentálnej politiky MŽP a Útvar hodnoty za peniaze Ministerstva financií SR vzali v roku 2017 do úvahy kapacity na spracovanie odpadov a prepočítali potrebu ich kapacít v roku 2020. Zistili, že aj v roku 2020 budú s výnimkou spracovania bioodpadov a papiera väčšinou predimenzované. Týka sa to aj zariadení ZEVO. Wood & Company však

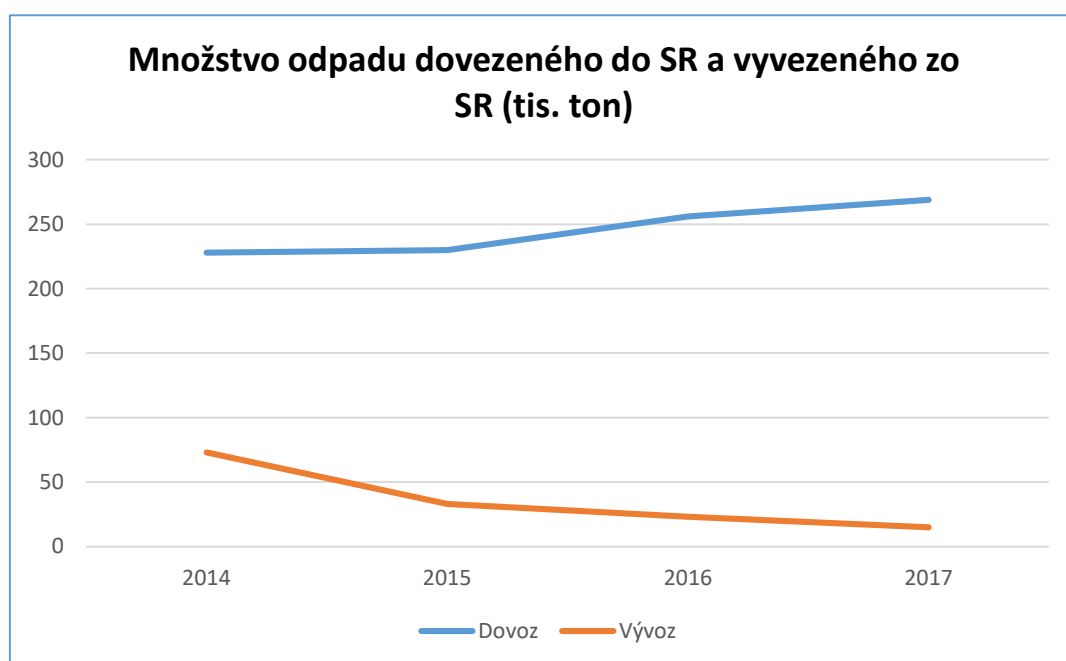
upozorňuje, že dôsledkom vyššej miery recyklovania do roku 2035 bude vytvorenie 25 % reziduálneho nerecyklovateľného odpadu, pre ktorý dnes neexistuje na Slovensku dostatok koncových zariadení.

Dopad: súkromný sektor, vláda

Odhad výdavkov (podľa Wood & Company): 600 mil. eur

Dovoz odpadov zo zahraničia

Na Slovensko sa postupne dováža stále viac odpadu. V roku 2017 to bolo 269-tisíc ton. Ak toto číslo porovnáme s celkovou produkciou komunálneho odpadu na Slovensku, potom predstavuje jednu desatinu.

Zdroj: Ministerstvo životného prostredia SR

Odpad zo zahraničia sa spracúva v lokalitách Pezinok, Dubnica a Žilina. Do cementární sa pre nedostatok domácich zdrojov dováža tuhé alternatívne palivo, pričom nie je zrejmé, či bol v ňom odpad. Na výrobu tuhého alternatívneho paliva z komunálneho odpadu nie sú na Slovensku dostatočné kapacity. Cementárne avizujú, že sú ochotné prijímať produkty z odpadov. Od roku 2019 sa novelou zákona o odpadoch sprísnila podmienka na dovoz. Odpady určené na zhodnotenie sa na účely riadenia, kontroly a evidencie dovozu, vývozu a tranzitu zaraďujú do tzv. farebných zoznamov podľa stupňa nebezpečných vlastností. V tých najvyšších zákon ukladá žiadateľovi o cezhraničnú prepravu odpadov povinnosť zložiť kauciu. Tá sa použije na úhradu nákladov spojených s vrátením odpadov do štátu pôvodu a s ich zneškodnením v prípadoch, ak si príjemca odpadov odpady neprevezme. Vytvorením kapacít, hlavne na výrobu tuhého alternatívneho paliva do cementární, by vznikol tlak na zníženie dovozov zo zahraničia.

Dopad na: súkromný sektor, vládu

Odhad výdavkov: nešpecifikovaný

Hodnota za peniaze

Analytici Inštitútu environmentálnej politiky MŽP a Útvaru hodnoty za peniaze Ministerstva financií v roku 2017 vyhodnotili, že viac ako dve tretiny zo všetkých výdavkov MŽP pokrývajú zdroje EÚ. Vykonali revíziu výdavkov vo výške 0,6 % HDP a navrhli opatrenia na zlepšenie kvality životného prostredia s celkovým potenciálom 130 mil. eur (0,1 % HDP), či už prostredníctvom nižších výdavkov, alebo vyšších príjmov. V skúmanom období chýbali analytikom povinné postupy na prioritizovanie a efektívne rozhodovanie o veľkých investičných projektoch. V rezorte sa neaplikovalo prioritizovanie investícií z pohľadu hodnoty za peniaze. Dostupnosť dát bola obmedzená. Na zníženie skládkovania by sa podľa analytikov mali súbežne využívať viaceré opatrenia. Medzi najefektívnejšie patrí zvýšenie poplatkov za skládkovanie, povinné zavedenie množstvového zberu a následne boj proti čiernym skládkam. V budúcnosti by podľa analytikov mala každá veľká investícia sledovať napĺňanie strategických cieľov a mala mať vypracovanú štúdiu uskutočniteľnosti, relevantnú analýzu efektívnosti investícií a dôsledné posúdenie aj ďalších alternatív realizácie. V roku 2019 vypracovali analytici z MŽP Príručku k analýze nákladov a prínosov environmentálnych projektov. Primárnym cieľom metodické príručky bolo predstaviť súbor pravidiel určených na spracovanie analýzy nákladov a prínosov (Cost-Benefit Analysis) environmentálnych investičných projektov na Slovensku a posilniť tak zásady hodnoty za peniaze v procese prípravy a hodnotenia investícií. Metodika sa vzťahuje na všetky investície v rezorte ministerstva životného prostredia a na ďalšie projekty podporené z rozpočtových prostriedkov kapitoly s odhadovaným objemom verejných financií prevyšujúcim 30 mil. EUR bez ohľadu na zdroj týchto výdavkov.

Zhrnutie významných problematických okruhov v odpadovej politike od roku 2020

Problematický okruh	Dopad na	Odhad výdavkov (podľa zdrojov uvedených vyššie)
Aký systém má na Slovensku platiť	výrobcov, obce, vládu	nešpecifikovaný
Osveta a vzdelávanie ako nástroj na zvýšenie triedenie odpadov	súkromný sektor, obce, vládu	nešpecifikovaný
Predchádzanie vzniku odpadu	súkromný sektor, obce, vládu	nešpecifikovaný
Intenzifikovanie triedeného zberu	OZV, výrobcov	44,5 mil. eur
Finančná zábezpeka pre OZV	OZV, výrobcov	približne 1 mil. eur
Poplatky za skládkovanie	Obce	desiatky miliónov eur
Environmentálny fond	podporované subjekty	nešpecifikovaný
Likvidovanie nelegálnych skládok	Vládu, obce	desiatky miliónov eur
Zákaz skládkovania neupraveného odpadu	skládky, obce	360 mil. eur

Povinné váženie odpadu	zberové spoločnosti	desiatky miliónov eur
Ekologické obaly	OZV	nešpecifikovaný
Zber 100 % bioodpadu	obce	nešpecifikovaný
Zálohovanie plastových fliaš a plechoviek	OZV, výrobcov, predajcov	viac ako 100 mil. eur
Výstavba zariadení na energetické využitie odpadu	súkromný sektor, vládu	600 mil. eur
Dovoz odpadov zo zahraničia	súkromný sektor, vládu	nešpecifikovaný

Výčíslenie predpokladaných nákladov či dopadov významných problematických okruhov nie je jednoduché, ani jednoznačné. Ide o odhady, navyše v rozličnom časovom období od jedného do viac rokov. Ide len o orientačné údaje, ale tie sú napriek tomu dostatočne výstižné, aby sme si uvedomili, že pôjde o nakladanie s prostriedkami v stovkách miliónov, možno až miliardách eur.